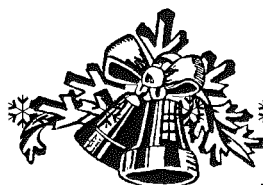

Tuusniemen Joulu 2004

Sisällysluettelo

Lukijalle.....	2
<i>Valto Holopainen</i>	
Joulurauhaa.....	3
<i>Liisa Rissanen</i>	
Sannin kootut kirjoitukset.....	3
Rantamyllyn Joulun.....	4
Joulun on hiljentymisen aikaa.....	5
<i>Jouni Perälä</i>	
Matkalla Uudessa Seelannissa.....	6
<i>Anja Pöyhönen</i>	
Talonpoikaishankkeen Talonpojan tapaan.....	8
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Oli ilo!.....	10
<i>Olavi Rissanen</i>	
Suvut kokoontuvat Tuusniemellä.....	10
<i>Matti Miettinen</i>	
Tuusniemen suurimmat tilat.....	11
Hiidenlahden kansakoulu.....	12
<i>Marjatta Pekkonen</i>	
Savolaiset kulttuuripäivät 8.–11.7.2004 Tuusniemellä.....	14
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Kosulan puhelinkeskus.....	15
<i>Aino Poutiainen</i>	
Jääpeite kattaa Juojärven.....	15
<i>Lauri Heiskanen</i>	
Iskolan Kati.....	16
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Löytömaiden Iida.....	17
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Maatalouslomuus toi autokortin ja leivänlisää.....	18
<i>Eeva Lempiäinen</i>	
Savottatöitä.....	19
<i>Tapio Räsänen</i>	
Elettiimpä sitä ennenkin.....	20
<i>Matti Räsänen</i>	
Losojätjän Joulun.....	22
<i>Onni Ryyriäinen</i>	
Muisteluksia vuodelta 1939.....	23
<i>Marjatta Holopainen</i>	
Tuusniemeläisiä savusaunoja.....	24
<i>Valto Holopainen</i>	
Joulun-uutto Kutvosen torpassa.....	26
<i>Elsa Hartikainen</i>	
Kirkkomietteitä joulun maissa.....	27
<i>Tuulikki Metsola</i>	
Joulun-uutto vuonna 1939.....	27
<i>Sanni Koponen</i>	
Joulukirkkoon.....	27
<i>Sanni Koponen</i>	
Tuusniemeläisistä sodan uhreista.....	28
<i>Eino Juutilainen</i>	
Esko Koponen.....	28
<i>Otto Juutilainen</i>	
Miehittäjät Karjalassa.....	29
Tali-Ihantalan taistelut.....	30
<i>Kauko Räsänen</i>	
Muistoja vuodelta 1944, 60 vuotta sitten.....	31
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Muutto.....	31
Juho Veisteen muistelot.....	32
Sodassa kesällä 1944.....	33
<i>Mikko Pajulahti</i>	
Kutsuntalakko.....	33
<i>Liisa Lyytikäinen</i>	
Lumihiutale.....	33
Sotakesä 60 vuotta sitten, 1944.....	34
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Hyvää Ruokoo.....	35
Joulurunoja.....	36
"Leijonaperheet".....	38
Jouluterveiset.....	39
Ilmoitukset.....	40

TUUSNIEMEN JOULU

KANSI: Lea Mustonen

PÄÄTOIMITTAJA:

Valto Holopainen

PIIRROKSET:

Tuovi Tiitinen

TOIMITUSKUNTA:

Anna-Liisa Happonen

Liisa Rissanen

Onni Ryyriäinen

Marjatta Holopainen

ILMOITUKSET:

Pentti Auvinen

Pekka Karvonen

Kari Puustinen

Teuvo Voutilainen

Kalervo Huhtinen

Ahti Varis

JULKAISIJAT:

Tuusniemen Lions Club

Tuusniemen kotiseutuyhdistys

PAINOPAikka:

Kuopion Liikekirjapaino Oy

Kiitos

Tuusniemen kotiseutuyhdistys ja Tuusniemen Lions Club kiittävät tämän lehden tukijoita, ilmoittajia, kirjoittajia, kuvittajia ja kaikkia lehden tekoon osallistuneita ja ennen kaikkea lukijoita.

Tuusniemen Joulun on julkaistu ainoastaan teidän tuellanne.

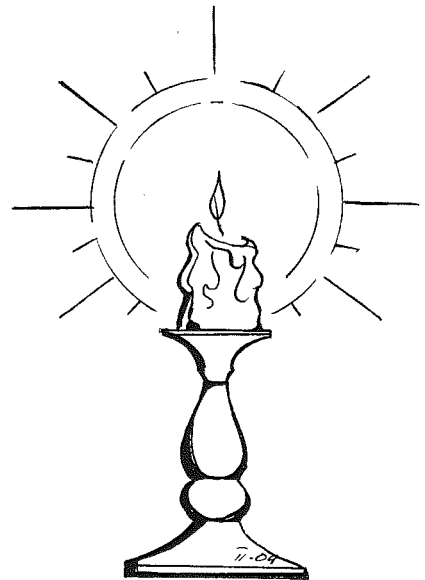
Lehden teosta mahdollisesti kertyneet varat tullaan käyttämään kotiseututyön ja nuorisohyvien harrastusten tukemiseen.

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA**

Terveisin

Lukijalle

Vuosi 2004 on ollut vaalien vuosi. Keväällä oli eu-vaalit, sitten oli kunnallisvaalit ja vielä Yhdysvaltain presidentin vaalit. Kansalaiset ovat voineet ilmaista demokratian heille suomilla valtuuksilla omat kantansa. Vaaleissahan valitaan henkilöt. Nämä eniten ääniä saaneet tulevat valituiksi päättäviin elimiin. Heiltä sitten odotetaan viisaita päätöksiä itsemme parhaaksi. Miten paljon valitut henkilöt voivat sitten päättää? Alkuun voi tulla pettymyksiä. Ylensä tehdään niin kuin ennenkin on tehty. Tehdään niin kuin laki sanoo. Sitten jos missä voisi jotakin päättää, vanhat konkarit ”jyräävät” päätökset oman mielensä mukaisiksi.

Suomalaisten kannalta oli tietenkin mielenkiintoisimmat kaikkia meitä lähimpänä olleet kunnallisvaalit. Vaaleissahan oli runsaasti meille tuttuja henkilöitä, niin myös meillä Tuusniemellä, Oli sukulaisia ja naapureita, naapurikyläläisiä ja täysin tuntemattomiakin henkilöitä. Jotkin ehdokkaat tulivat tutuksi ainoastaan paikallislehden välityksellä. Jotkut ehdokkaat ovat olleet jo vuosia ja vuosikymmeniä runsaasti esillä. Mikä sitten oli vaalin tulos? Yllätyksiäkin oli. Tämänkin lehden tekemiseen aktiivisesti osallistuneen kotiseutuyhdistyksen puheenjohtajan saama äänimäärä oli yllätys.

Puolueiden ja ehdokkaiden vaaliohjelmia lukiessa ja kuunnellessa tuli tyhjä olo. Kaikki halusivat korjata terveyden- ja vanhusten hoitoa. Kuitenkin olemme jo tottuneet ja uskoneet siihen että nämä toimet ovat ilman muuta hoidettava hyvin. Näin vauraassa yhteiskunnassa, kun me elämme ei pitäisi enää tarvita koko valtuustoa päättämään ja valvomaan itsestään selvyyskiä.

Kukaan ehdokkaista ei ilmoittanut haluavansa kehittää esim. matkailuelinkeinoja. Ehkä mainittiin jotakin ympäröivästä työpaikkojen säilyttämisestä, siinä kaikki. Matkailu on kaikkialla maailmassa ja Suomessa-kin nopeimmin kasvava elinkeinoala. Puhutaan jopa matkailuteollisuudesta.

Tuusniemellä on sijainnin ja luonnon suomien mahdollisuuksien puolesta mitä parhaimmat mahdollisuudet matkailun kehittämiseksi. Siitä huolimatta sitä ei ole kunnassa kovinkaan paljon noteerattu. On ilmeisesti pelätty, että matkailuyrittäjät saattavat rikastua ja muodostaa paikkakunnalle uuden yläluokan. Tähän hapatukseen eivät ole täysin syyttömiä alan yrittäjätkään. He eivät ole saaneet yhteisiä mielipiteitä tuotua päätäjille. Tuloksen jakaminen aloitetaan ennen kuin mitään tulosta on edes olemassa. Tuusniemellä usein vaihtuneet ”tehokkaat” kunnanjohtajatkaan eivät ole osoittaneet alan kehittämiseen erikoista mielenkiintoa. Eräs kunnanjohtaja jopa kielsi kunnan matkailuesitteen tekemisen, syyllä ettei Tuusniemi ole mikään matkailukunta. Eikä taida nykyisessä valtuustossakaan olla yhtään alan kehittäjää. Odotamme kuitenkin uunituoreelta kunnanjohtajalta tarmokasta otetta. Siitä on kyllä saatukin myönteistä käsitystä, varsinkin Tuusniemen lippulaivan, sataman kehittämisessä.

Hyvä lukija, Tuusniemen Joulu on jälleen kädessäsi. Toivotan miellyttäviä lukuhetkiä ja kiitän kaikkia lehden tekoon osallistuneita.

Sitten vielä perinteellinen vitsi ja ruokaohje samalla. Opettaja Aino Huttunen kysyi Lapinjärven koulussa oppilaalta. Mitä kuuluu jokapäiväiseen leipään?. Tämä vastaa; ”Hiivoo, jauhoja ja vettä”

”Syyväänhän tuas Jouluna niin jotta napa ruskaa”

Valto Holopainen

Joulurauhaa

Arki huolineen ja kiireineen väistyy. Aivan kuin paikoilleen pysähtynyt, unelias luonto kätkee ihmisen ympäröivään ja tyynnyttävään syliinsä. Näin joulurauhasta syntyy ajatus levosta, lepäämisestä, johon ihmistä auttaa äänetön ja nukkuvu luontomaisema. Vuodenaikojen vaihdellessa jouluinen maisema on kaivattua, odotettua toiveunta, hiljaisuutta. Paljon lunta ja pakkasta, hangen pinnan tähtien lailla tuikkivat lumikiteet, kuun tai keinovalon kohdatessa.

Lasten lailla odotamme joulua, juuri joulu herkistää mieliä ja kirkastaa muistoja. Päällimmäisenä vuosikymmenten takaa tulee mieleen eräs lapsuusajan joulukirkkomatka. Matkaa oli lähes kymmenen kilometriä, joka taittui hevosella joulukirkkoon. Reessä vällyjen alle oli peitetty vanhempineen kolme lasta. Vain kasvot olivat paljaana, kun tiirailimme tähtiä, etsimme Otavaa ja Väinämöisen viikatetta, ja välillä piti vetää vällyn reunaa kasvojen suojaksi, silloin kun hevonen meni ravia. Kyllä siinä tiera lensi ja kulkunen kilisi. Matkan varrella ohitettiin muita samaan suuntaan menijöitä, joillakin oli aisakelloja ja niissä erilainen sointi. Kirkon luona, puomissa oli pitkä rivi hevosia, joiden selässä erivärisiä huopia ja taisipa olla vällyjäkin. Ajankuluksi hevosten eteen oli annettu heiniä. Toisilla hevosilla oli pääpussi josta rouskuttelivat kauroja.

Kirkossa oli paljon kynttilöitä ja valoa. Urkujen pauhu oli mahtava, kansa lauloi: "Enkeli taivaan", kaikki oli niin juhlaista. Saarnassa kerrottiin, kuinka paimenet pelästyivät enkeliä, mutta sitten seurasivat tähteä ja löysivät Jeesus - lapsen. Matkalla kirkosta kotiin etsimme sitä samaa tähteä, joka loistaa muita kirkkaammin.

"Taivaan kirkas tähti kerran, tietäjiä itämaan,
johdatteli luokse Herran, loistavalla valollaan,
Häntä kunnioittamaan, kiittämään, rukoilemaan."
Virsi 46:1

Joulurauha on myös sisäistä mielen rauhaa, syvää turvallisuuden tunnetta, eheyttä ja tasapainoisuutta. Rauhaa Jumalan, ihmisten ja oman itsensä kanssa. Varmuutta siitä, että usein vaikeimmillakin vastoinkäymisillä ja raskaimmillakin kokemuksilla on kuitenkin hyvä tarkoituksensa. Joulurauha annetaan meille lahjaksi, sillä on jo alusta saakka ollut myös kansojen välisen rauhan maallinen merkitys. Ikivanhojen unelmien ja lupausten nähtiin toteutuvan jo ensimmäisenä jouluna Jeesus – lapsen syntymässä.

Liisa Rissanen

Sannin Kootut Kirjoitukset

Suontakasen emäntä Sanni Koponen on vuosien mittaan koonnut omia kokemuksiaan sekä Pajumäen kylän tapahtumia paperille. Nyt nämä Sannin kokoamat kirjoitukset on saatu Matti Räsäsen avustamana kansien väliin.

Kirja kertoo lapsuusmuistoja, asiatietoa Pajumäestä, koulumuistoja ja sota-ajan muistoja. Kirjassa on myös 18 eri henkilökuvausta. Naisten ja miesten töitä on tarkasteltu. Posti, liikenne, kauppa ja sähkö on saaneet oman osuutensa. Kymmenen sivua on omistettu kirjoituksille "Tarua vai totta", Kehdosta hautaan ja muita muisteluita. Kirjassa on myös vanhoja sanontoja, runoja, loruja ja kehtolauluja, Savon Sanomissa julkaistuja kertomuksia ja runoja. Taejjolla työt tehään, ei väen paljouvella.

Kirjasta on otettu 100 kpl painos ja halukkaat voivat sitä kysyä Tuusniemen Kotiseutuyhdistykseltä ja kunnan kulttuuritoimistosta.

*Sannin
kotitalo*

SANNI KOPONEN

Rantamyllyn Joulu

Kulkiessain kohti rantaa
jalan alla narskuu santa.
Eessäin siintää Juojärvi
jota kaartaa Bulevardi.

Rantamyllylle kun saavun
valot pihalla jo kertoo;
sisällä on joulun tuntu,
vaikka puuttuu lumihuntu.

Tupa täys on vierahia,
mutta vielä sekaan mahtuu.
Tungen itsein Pirjon
luokse joka sanoo, käissään pussi:

"Tässä oisi arpajaiset.
Eurolla saa yhden arvan,
kahdella jo vaikka kolme."
Siinä kauppaa tekee naiset.

Nousen myllyn ylisille.
Tonttulapset työssä häirii.
Lahjat monet innoissansa
pikkupaketteihin käärii.

Tulen alas rappusia.
Nenään leijuu pullan tuoksu.
Siellä myöskin puuropata
oottaa luokseen nälkäisiä.

Kahviossa vielä ostan
kahvit kera joulutortun
Piparkakku. enkel' pieni
nousee myöskin lautaselle.

Katson kassiin. Siellä monta
ostosta ja joulumieltä
on nyt kotiin viemisinä.
Vihdoinkin pois lähdän sieltä.

Riennän tielle, kohti rantaa.
Oisko mitään ihanampaa,
kuin on kaunis Juojärvi,
rannat sen ja Bulevardi.

Rauha Kekäläinen
Jouluna 2003

Joulu on hiljentymisen aikaa

Suomi ja kansamme on saanut elää rauhassa sodilta ja muilta yhteiskuntamme suurilta katastrofeilta jo lähes kuudenkymmenen vuoden ajan ja rakentaa tänä aikana maamme ja kansamme hyvinvointia yhteiseksi parhaaksi ja yhteisvastuun yhteiskunnaksi.

Yleinen maailman tilanne on samana aikana ollut hyvinkin rauhaton ja voidaan sanoa, ettei päivää etteikö olisi ollut sotia jossakin päin maapalloa, aina on ollut perusteita minkä vuoksi ihmiset ja kansat ovat nousseet toisiaan vastaan, on taisteltu olemassaolosta, ruoasta, terveydestä, vallasta, varallisuudesta, oikeuksista, maa-alueista, luonnonvaroista tai ajaututtu kostonkierteeseen, joka jatkuu sukupolvesta toiseen ja siihen on ratkaisujen löytäminen ollut äärimmäisen vaikeaa. Anteeksianto, sovittelu ja sopiminen ovat monesti unohtuneet ja ihmisarvon mukainen toiminta on liian usein saanut väistyä.

Suomalainen ja pohjoismaalainen yhteiskunta on puutteistaan huolimatta kehittynyt yhteisvastuun, tasa-arvon ja perusturvan mallialueeksi. Osaammeko myös jatkossa viedä tämän suuntaista kehitystä eteenpäin vai painavatko maailman lait myös tänne, jolloin eriarvoistuminen kasvaa ja yksilön edut ajavat yhteisön etujen edellä. Toivottavasti pohjoismaalainen malli saa enenevässä määrin sijaa maailman tulevassa kehityksessä.

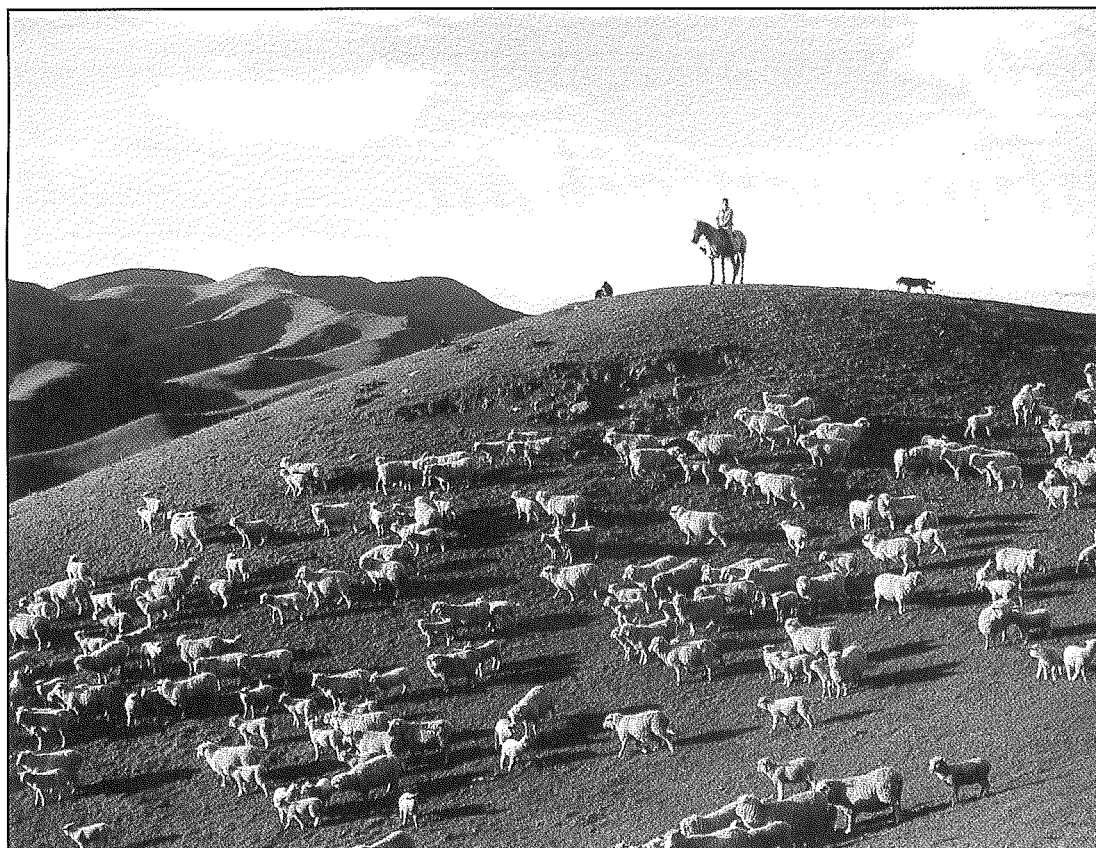
Olemme myös täällä Tuusniemellä edenneet yleisen yhteiskuntakehityksen vertaisesti ja aina kulloisenakin aikana pystyneet asioitamme hoitamaan parhaalla mahdollisella tavalla ja tahdolla, joskin yleinen keskittymiskehitys on näkynyt täälläkin väestön vähenemisenä.

Yhteiskunnallisiin muutoksiin on vastattava ja tämän hetken kehityspoluksi on rakentunut ja rakentumassa enenevässä määrin kuntayhteistyö, jolla hoidetaan kunnan peruspalvelut ja elinkeinopolitiikka.

Esitän parhaimmat kiitokset Tuusniemen kotiseutuyhdistykselle sen toiminnasta oman kuntamme ja asukkaidemme hyväksi, kiitos tämän joululehden lehtitoimikunnalle Te teette sellaista työtä, jonka vaikutus pysyy ja vahvistuu ajan kuluessa. Hyvää ja rauhallista Joulua kuntalaisille ja lehden lukijoille.

Jouni Perälä
Kunnanjohtaja

**KIWI
VISTA**
COLLECTION

SHEEP FARMING, N.Z.

Matkalla Uudessa Seelannissa

Noin 40 vuotta sitten näin Pellervo-lehdessä monisivu-
isen artikkelin Uudesta Seelannista. Minulle tuli ajatus,
jos joskus tuonne pääsisi. En ole aurinkorantojen koluaja.
Minua kiehtoi ennen kaikkea Uuden Seelannin maatalous
ja eläimet, etenkin lampaat. Luettuani sen artikkelin, tuli
naapurin isäntä käymään. Näytin lukemaani ja sanoin: jos
tuonne joskus pääsisi, niin heti lähtisin. Naapurin isäntä
nauroi pilkkanaurun – no kaikkea sinä höpiset.

Kolmenkymmenen vuoden kuluttua haaveeni toteutui
joulun aikaan 1999. Olin Turussa "Osaava Nainen" -mes-
suilla, siellä oli pieni matkatoimisto, joka esitteli matkoja
kaukomaille mm. Uuteen Seelantiin. Matkan tilasin, silloin
se maksoi 20 000 mk ja kesti kuusitoista päivää. Meitä oli
pieni ryhmä, vain 5 henkeä. Matkan hintaan kuului vain
aamupala. Muut ruuat ostimme matkanvarrelta. Lensimme
Bangkokiin, siellä oli 7 tunnin lepo. Seuraava pysähdys oli
Australiassa. Sieltä lensimme Uuden Seelannin kansain-
väliselle lentokentälle eteläiselle saarelle. Matkustimme
siellä laivalla, junalla, lentokoneella ja Hertzin takseilla.
Yöpaikkamme muuttui melkein joka yö. Eteläisellä saa-
rella ei kärpäsiä eikä muitakaan ytyköitä ollut, ei käär-
meitä eikä mitään muutakaan niihin verrattavaa, kun taas
pohjoisella saarella oli hyttysiä, jotka pistelivät ja olivat
kovin äkäisiä.

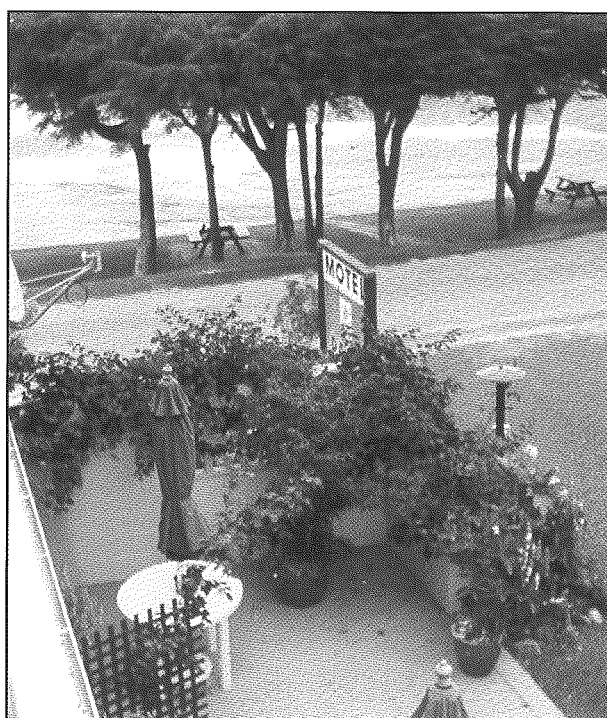
Minä olin kiinnostunut maataloudesta ja etenkin lam-
paista. Kävimme maalaistalossa. Siellä oli yli 200 lehmää
ja ne lypsi emäntä ja isäntä lypsyasemalla kahdestaan.
Enkä niin suurta tilatankkia ole ennen nähnyt. Kävimme
katsomassa myös lammasnäyttelyä, jossa oli 19 eri rotua,
komeita kuin mikä. Siellä oli myös keritsemisnäytös. Leh-
miä on tiloilla satalukuun ja lampaita paljon enemmän.
Eläimet ovat ympärivuoden laitumella. Vain pienille vas-
tasyntyneille eläimille on alussa ladon tapainen suoja.

*Tässä minä Anja ja mahtava lammas turkkeineen
odottamassa keritsemistä. Kesyjä olivat lampaat
Uudessa Seelannissakin.*

Kaukaisimmassa pisteessä missä Uudessa Seelannissa voi olla.

Näkymä pihalle jouluviettopaikastamme Uudessa Seelannissa 1999.

Muita nähtävyyksiä ovat geysirit, maasta ylös syöksyvät kuumat vesipatsaat. Korkeitten vuorien päällä oli ikuiset jäätiköt, joissa kiipeilijät taitojaan koettivat. Lehtomaisissa paikoissa oli sademetsää ihmeellisine kasveineen. Kävimme katsomassa suurta akvaariota, jonka sisään oli rakennettu iso tunneli, jossa käveltiin. Yläpuolella ja sivuilla uiskentelivat delfiinit, ihmeellisimmät meren kalat ja eläimet.

Joulua en nähnyt sen kummemmin vietettävän. Jouluaattona tilauksesta saimme perinteisen suomalaisen jouluaaterian kinkkuineen. Ruokaa oli, sen ostimme mieltämme myöten. Aamupala kuului matkan hintaan. Lammasta oli tarjolla paljon, jopa makkarana. Samoin nautaa. Hedelmiä, marjoja, vihanneksia ja juureksia käytetään runsaasti. Ruuan hinta oli lähellä meidän tasoa.

Kielitaitoiset matkaseuralaiset olivat kyllä tulkkina. Mutta harmitti, kun en osannut englantia. Olisin voinut keskustella ihmisten kanssa ja saada tietoa enemmän näkemästäni ja matkarahoilleni vastinetta.

Tällaiselle matkalle lähtijältä vaaditaan hyvää kuntoa, jo pitkän välimatkan ja perillä jalkaisin liikkumisen vuoksi. Matka oli ikimuistoinen. Yksi elämäni haave toteutui. Lähetin naapurin isännälle kortin, johon kirjoitin terveisiä Uudesta Seelannista, se parhaiten nauraa, joka viimeksi nauraa.

*Anja Pöyhönen
Ypykkä*

Matkaseuralaiset Soinisen perhe Helsingistä ja minä keskellä.

Talonpoikaiskulttuuriprojekti Talonpojan tapaan

Tuusniemen yläasteella, lukuvuosi 2003 - 2004

Talonpoikaishankkeen oppitunneilla käsiteltiin talonpoikaisia aihepiirejä. Projektin yhdyshenkilöinä olivat Kirssti Antikainen ja Ritva Heikkinen, myös koko koulun väki osallistui projektiin.

Heti lukuvuoden alussa 4.9.2003 nähtiin koulun pihalla kotiseutuneuvos Katri Helena Eskelisen ohjaama laulunäytelmä "Karjunpeijaiset". Tuusniemen kotiseutuyhdistys yhdessä Koillis-Savon Kalevalaisten kanssa järjesti Juojärven rannassa Rantamyllyn luona perinnepäivän 9.9.2003, erittäin lämpimän ja kauniin syyspäivän suosimana perinnenäytöksiä, potaattijauhon teosta, maidon käsittelystä separointi ja voin valmistus, suovan keitto ja lankojen värjäys kasveilla, kävyillä ja sienillä. Marjatta Holopainen pesi pyykkiä vanhan kansan tapaan. Oppilaat osallistuivat eri työvaiheisiin tekemällä niitä myös itse.

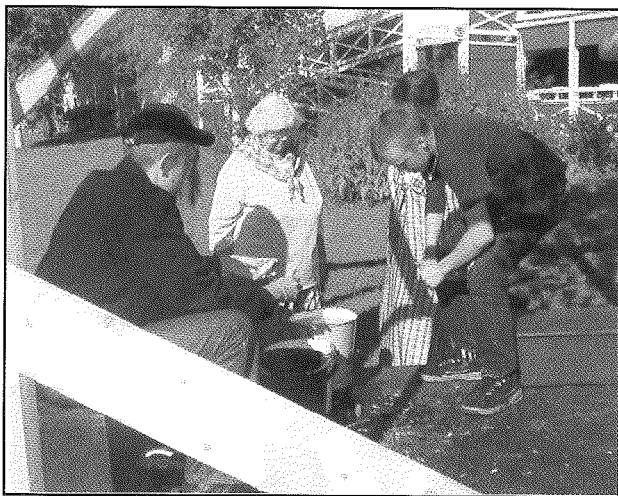
Toukokuussa kotiseutuyhdistys järjesti museon pihassa työnäytöksenä Anja Pöyhösen opastuksella lampaan keritsemistä, villan käsittelyä, ja perinneruokaa huttua oli tarjolla.

Syyskuun alussa yläasteen oppilaat vierailivat Karttulan Riuttalan talonpoikaismuseossa. Tutustuttiin pihapiiriin ja sen rakennuksiin. Piharakennus oli rakennettu 1852. Talossa on myös toimiva tuulimylly, savusauna ja liekki maailman isoin kunnossa oleva riihi, ainakin Suomen suurin. Karsikkolauta, joka oli talon vanhan isännän Joel Ikäheimon (1831 -1895) muistopuu oli ruoka-aitan oven päällä.

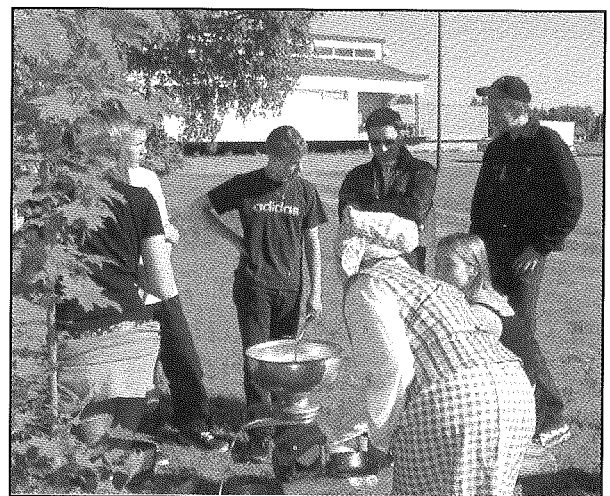
Yksi aitoista oli vaateaita ja viimeinen tallinpuoleinen tallinvierusaitta, jossa säilytettiin hevosten valjaat ja myös viljaa. Aittojen yläkerrat toimivat kesäisin nukkumatiloiksi.

Talonpoikaishankkeen osallistujat retkellä Riuttalan talonpoikaismuseossa Karttulassa.

Perunankuorimista perinnepäivänä

Maidon Separointia

na. Aittarakennus on v. 1890. Pajarakennus on aina ollut vähän kauempana. Pajan palkeissa oli vuosiluku 1866. Riuttalan pelloilla viljellään ruista. Retkeläiset saivat tutustua myös rukiin leikkuuseen. Riuttalassa oli Suomen rukiinleikkuun mestaruuskisat. Kisoihin osallistui myös tuusniemeläisiä.

Kekri

Marraskuun alussa juhlittiin kekriä. Olipa juhlaan eksynyt pelottava keritsinpäinen kekripukkikin. Pukkia piti lepytellä ryypyllä, muuten suutuspäissään voi hajottaa talon uunin tai tuoda muuta epäonnea taloon. Kekriä vietettiin ennen kaikkea ruuan merkeissä. Aitat olivat täynnä särvintä kesän jälkeen. Kekri oli myös piikojen ja renkien vuoden pää ja juhlan aika.

Talousopettaja Tarja Hätinen oli valmistanut mahtavan leipänäyttelyn eri maakuntaleivistä. Hän vastasi myös yhdessä ravitsemispäällikkö Marja-Liisa Räsäsen kanssa vuoden perinneruokien suunnittelusta. Oppilaat olivat valmistaneet omin käsin Matti Juutilaisen opastamana kanteleet, joilla he esittivät musiikkia.

Kinkerit ja häät

Kevättalvella pidettiin kinkerit, jota johti itse piispa Wille Riekinen apureinaan lääninrovasti Kimmo Kivelä ja kirkkoherra Pertti Lamppu. Joutuivatpa muutaman pojat Antti Ville Asikainen ja Toni Rätty jalkapuuhan.

Koululla pidettiin myös perinteiset häät, jossa pappina toimi Ari-Matti Jäntti vihkien avustajineen nuoren parin avioliittoon.

Teemaviikolla opittiin myös talonpoikaisia työtapoja. Matti Miettinen opetti tuohityön salat. Anja Pöyhönen kehäsi ja Ritva Heikkinen opetti iskunauhan tekoa.

Vanhat talonpoikaishäät kevät-talvella 2004 Turulan koulussa.

Koululaiset ja Marjatta Holopainen pyykinpesussa.

Maakuntien ja heimojen esittely

Tuulikki Metsola esitti Ahvenanmaan tapoja ja kulttuuria. Joikaaja Vimme Saari esitti saamelaispukuja ja joikaamista. Katri Päivärinta kertoi hämäläisyydestä ja Tellervo Lahti pohjanmaalaisuudesta. Sirpa Hagert kertoi romaneista.

Vuoden aikana vierailtiin eri kohteissa, mm. Fin Taimen toimintaa seuraamassa. Metsän puut ja puuntuottaminen tulivat tutuiksi. Metsästyks ja kalastus eri tapoineen opittiin. Kasken poltto, pellon kyntö ja kylvö, viljapellon siunaus ja muita mahdollista käsiteltiin. Oppilaille jäi entisistä ajoista osallistumalla tärkeää tietoa menneestä elämästä. Portfolio-kansioon nämä tiedot kirjattiin. Näistä tiedoista ollaan kiinnostuneita mm. Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa ja museovirastossa. Tuusniemen kotiseutuyhdistys lahjoitti koululle oppilaiden käyttöön 24 Tuusniemen Pitäjäkirjaa, joista voi tietoaan lisätä.

Tällaisia projekteja toivoisi järjestettävän myöhemminkin. Se on sellaista elävää talonpoikaishistorian opetusta, jota ei voi millään muulla korvata. Suuret kiitoksen koulun projektin vetäjille, koulun opettajille, henkilökunnalle, oppilaille ja eri henkilöille ja yhteisöille, jotka ovat projektia auttaneet ja luoneet.

Aineiston keräsi oppilaiden, opettajien ja lehti-leikkeleiden sekä muun materiaalin pohjalta Anna-Liisa Happonen.

Tuusniemen suurimmat tilat

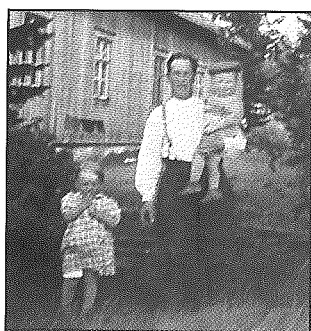
Vuonna 1930, 1931 ja 1932 on kerätty Tuusniemeltä Suomen Maatilat kirjaan kaikki tilat, joiden pelto-pinta-ala on ollut yli 25 hehtaaria. Niitä on ollut 10 tilaa. Lisäksi kirjassa on ollut kaksi pienempiä tilaa, joissa on ollut vähintään 15 lypsylehmää. Tusniemellä ei ole ollut suuria tiloja koskaan kovin runsaasti.

Viime vuoden Tuusniemen Joulussa esiteltiin kirjassa olevat Ruutulan ja Lamminmäen tilat. Vuonna 1999 esiteltiin Susimäen Hovi ja Rääpysjärvi. Vuonna 2000 esiteltiin Honkamäki ja Uudis-Ruuttula. Vuonna 2001 esiteltiin Lautalan tila kirkonkylässä ja Rautaharjun tila Hiidenlahdessa.

Esittelemättä on enää 1. kirjassa ollut tila. Se on silloinen Mattila nykyinen Liukonpelto -tila.

Mattila Liukonpellolla

Mattila sijaitsee Puron-suun laiturilta 0,5 km ja 60 km Kuopiosta. Omistajat vuodesta 1931 Armas Miettinen puolisonsa Edla os. Smolander. Pinta-ala 424,14 ha, josta puutarhaa 0,03 ha, peltoa 30,05 ha, viljeltyä laidunta 32,06 ha, muuta viljelyskelpoista maata 47,26 ha, metsämaata 312,4 ha ja joutomaa 2,34 ha.

Anna-Leena, Armas ja Kalevi.

Pellot tasaisia ja laadultaan vaihtelevia. Talouskeskus niiden päässä. päärakennus 7 huonetta vuodelta 1895.

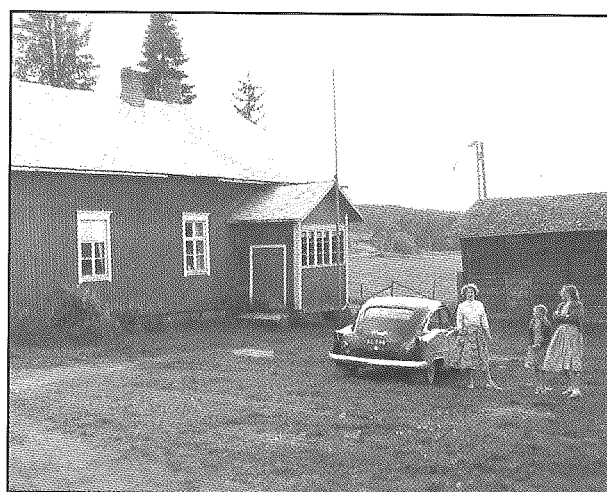
Vuonna 1931 oli ruista 4 ha, kauraa 5,5 ha, ohraa 1,25 ha, vihantarehua 1 ha, perunaa 1,5 ha rehujuurikasveja 1 ha, heinää 11,3 ha ja kesantoa 4,5 ha. Kotieläimiä: 4 hevosta, 22 lehmää, 1 sonnia, 6 sikaa, ja 6 lammasta. Myydään kermää Tuusniemen Meijeri Oy:lle, lihaa Kuopioon ja viljaa sekä rehuja paikkakunnalle. Sekametsästä myyty monenlaista puutavaraa. Voimakoneena öljymoottori. Kotitarvemylly, katkaisusirkkeli ja pärehöylä

Liukonpelto 1950-luvulla.

Mattilan nimi on nykyisin Liukonpelto. Kuvattuna lokakuussa 2004. Rakennus on sama, mutta peruskorjattuna ja aita purettuna. Omistaja Rauno Miettinen.

Anna-Leena, Mirja ja "vieras tyttö" Helinä Harju vuonna 1957.

Hiidenlahden kansakoulu

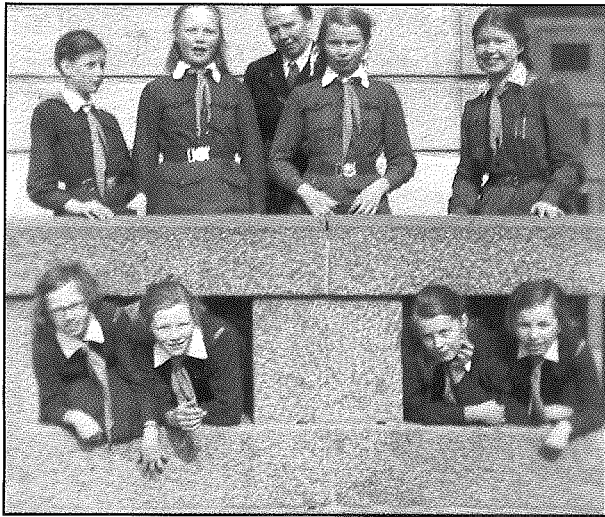
Oppivelvollisuuteni Hiidenlahden kansakoulussa alkoi syksyllä 1947. Tätä ennen olin käynyt siskojeni mukana paljon ns. kuunteluoppilaana koulussa. Mukana oli repussa eväät, ja kyllä ne loput eväät maistuivat hyviltä, kun syötiin ne Hartikkalan kalliolla pois tullessa. Jostain syystä kallio näyttää nyt paljon pienemmältä.

Kävimme koulua Tuusniemen puolella, vaikka me olimme riistaveteläisiä. Kunta oli hankkinut meille aika ison puuveneen, jolla seilasimme Vianveden yli. Meillä oli Siunausta matkalla; koskaan ei sattunut isompia vahinkoja. Jonain keväänä putosin lähellä Miettisen rantaa kohvajälle. Pääsin kuitenkin kuivalle maalle. Opettaja Enni Pitkänen antoi kuivat vaatteet päälleni ja omani laitettiin kuivumaan. Kelirikkoaikana jouduimme kiertämään Vianrannan kautta, siellä piti ylittää Vianjoki pitkospuita pitkin. Erään kerran joku Ihalan pojista ja siskoni putosivat jokeen. Yhteisestä päätöksestä kaikki lapset olivat kääntyneet takaisin koteihinsa ja pitäneet vapaapäivän koulusta. Minä tykkäsin kulkea Vianrannan kautta. Siellä kuusikon laidassa oli harmaa mökki päätepisteenä. Siitä ei ollut enää pitkä matka kotiin. Siihen aikaan ei ollut mitään puhetta karhuista ja susista, niinpä ei pelätty mitään.

Meillä oli erikoinen kyläyhteisö, kaikki lapset olivat puoliorpoja. Ehkäpä siksi yhteishenki oli hyvä. Ensimmäisellä luokalla toimi opettajana Ester Lehtonen, hänen kanssaan oli paljon kanssakäymistä vapaa-aikana, koska hänellä oli samanikäisiä lapsia. 3. – 4. luokkia opetti Aune Pöyhönen ja yläluokkia Lauri Keränen. Vuonna 1950 Aune Pöyhönen muutti Vehmasmäkeen, jossa meni naimisiin ja teki elämäntyönsä. Vuonna 1949 tuli opettajaksi Anna-Liisa Lempinen. Hän oli moderni opettaja; neuvoi meille tytöille, että nuoret tytöt voi käyttää värikäitä vaatteita, se on niin iloisen näköistä. Kiinnostuneina kuunneltiin hänen tarinoitaan, kun hän kertoi opiskeluajoistaan. Hän kutsui aina meitä asuntoonsa. Isot tytöt kertoivat, että hänellä oli säpinää Happolan Einon kanssa. Seurattiin mielenkiinnolla romanssia. Anna-Liisa taisi olla pari vuotta opettajana, kun meni sitten Einon kanssa naimisiin. Vuonna 1950 tuli opettajaksi Marjatta Lyytinen. Hän luki meille paljon kirjoja ja opetti sivistyneitä tapoja. Kuljettiin paljon Rautaharjun hevosen kyydissä kouluun ja myöhemmin autokyydissä. Vianveden kapein kohta on Rautaharjun kohdalla, siitä oli lyhyt matka kotiin.

Hiidenlahden koululaisia kesällä 1948.

Hiiden tytöt Turussa Partiolaisten hengellisillä päivillä.

Partiotoiminta

Vuonna 1951 tuli todella merkittävä opettaja Enni Pitkänen. Hän aloitti partiotoiminnan Hiidenlahdessa, perustettiin partiolippukunta Hiiden Tytöt, jota Kipinä ohjasi. Osallistuttiin kaikenlaiseen partiotoimintaan Kuopiossa. NMKY:llä kokoonnuttiin Pohjois-Savon partiolaisten kanssa. Viikottainen toiminta oli Hiidenlahden koululla. Pääsiäisenä 1953 mentiin junalla Turkuun Hengellisille päiville. Ensin menimme Tampereelle, olimme yötä Pispalan retkeilymajalla. Kipinä esitteli meille kaupunkia. Käytiin museoissa ja Tampereen Tuomiokirkossa, Hugo Simbergin maalaukset olivat vaikuttavia. Myös jossain yksityiskodissa vierailtiin.

Pispalan harjulla näimme elämämme ensimmäiset valkokuokot. Se oli elämys, Tuusniemellähän oli vielä täysi talvi. Jatkoimme matkaa Turkuun. Tutustuimme Turunlinnaan, Tuomiokirkkoon ja käsityöläismuseoon. Jatkoimme vielä matkaa Naantaliin, jossa kävimme Nunnaluostarissa. Kävelimme Ukko-Pekan sillalle ja sieltä katselimme presidentin kesäasuntoa Kultarantaa. Reissujen jälkeen osallistuimme Partiolaisten Hengellisille päiville, jossa

oli ympäri Suomea partiolaisia. Oli vaikuttavaa marssia niin suurella joukolla Turun katuja. Muistaakseni matka kesti 5 päivää ja väsyneitä oltiin, kun palattiin kotiin. Varat tähän matkaan keräsimme myyjäisillä ja muulla toiminnalla.

Lauri Keränen oli isänmaallinen opettaja. Olihan hän ollut sodassa. Hän vei meitä oppilaita marjametsään ja oltiin lähitaloissa perunannostotalkoissa. Kesällä oli uimakurssit ja hoidettiin koulun kasvimaata. Kotoakin vietiin siihen aikaan marjoja ja perunoita koululle. Keittäjänä toimi Ida Huovinen, häntä autettiin puiden ja veden kannossa. Hän oli aina ystävällinen, vaikka ramppasimme keittiössä. Minuakin pyysi yöksi koululle luokseen keli-rikkoaikana; yhden kerran taisin ollakin.

Meidän vanha koululle on nyt autiona. Joitain vuosia siinä toimi Mekaanisen Musiikin Museo, joka siirtyi Varkauteen. Olisi mukava tavata entisiä koulukavereita. Paljonhan meillä olisi muistoja, siihen aikaan oli paljon la-
tuja, nythän niitä ei näy Kumpukallion mäellä.

Marjatta Pekkonen

Savolaiset kulttuuripäivät 8. – 11.7.2004 Tuusniemellä

Kulttuuripäivät alkoivat Turulan koulukeskuksessa erilaisilla näyttelyillä, jotka kestivät torstaista sunnuntaihin. Veteraanien päivä oli 8.7. seurakuntatalolla.

Lauantaina 10.7. oli retkipäivä Kojanlahden entiselle koululle. Siellä pidettiin kotiseutuseminaari, jonka vetäjinä ja alustajina oli Savon Sanomien toimittajat Eila Ollikainen ja Seppo Kononen. Hauska oli myös Marja Koistisen ja Helena Koistisen esitys kansanparannuksesta. Ruokailtuamme ja nautittuamme kahvit jatkoimme matkaa Lomakoti Viitakkoon. Siellä seurasimme Tuusniemen kansalaisopiston näytelmää Välikivi. Iltapäivällä oli nuorten ohjelmaa ja Koillis-Savon autourheilijoiden autonäyttely. Kello 18.00 oli risteily Juojärvellä ja illan päätti Hojo Hojossa Katri-Helenan tahdittamat ”oikeen immeisen” tanssit.

Sunnuntaina 11.7. oli juhla jumalanpalvelus ja haudoilla käynnit. Kello 11.30 kokoontuimme virastotalon parkkipaikalle runsaslukuisena evakkokulkuetta varten. Ensimmäisimmme lottien tarjoamaa ruokaa. Kulkue jatkoi matkaansa Risto Lappalaisen komennossa ja vanhojen kuorma-autojen saattamana koulukeskukseen. Siellä Ananias

Savolaisten kulttuuripäivien pääjuhla Turulan koulu-keskuksessa. Vas. juhlien juontaja Sirkku Kumpulainen, Lauri Happonen, Osmo Hänninen, Rouva Pentikäinen, Anna-Liisa Happonen ja Unto Siili.

Evakot saapuvat Tuusniemelle.

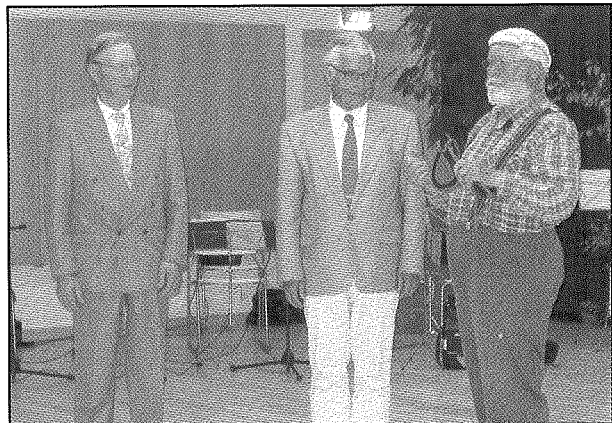
Risto Lappalainen johtaa evakkokulkuetta.

Happonen (alias poika Lauri) antoi käskyt evakkojen sijoittamisesta. Mustalaisperheen hän kuitenkin lähetti Alajärvelle, josta myöhemmin tuli puhelinsoitto, että ”meistä näyttää, että nämä tulijat ovat mustalaisia”, johon Anaski: ”niin se näytti meistäkin.”

Pääjuhla oli koulukeskuksessa. Juhlapuhujana oli Helsingin yliopiston professori Juha Pentikäinen. Unto Siilin esittämä ”Paimenpojan monologi” ei jättänyt ketään koskettamatta. Unto kertoi 14-vuotiaan pojan kokemuksista karjan kanssa evakkotiellä.

Juhlassa luovutettiin vuoden kulttuuriteosta tunnustus Jenni Halmeelle savolaisveneen teosta ja sen historialta. Tervehdyksensä juhlaan toi Tuusniemen kunnan puolesta va. kunnanjohtaja Martti Kähkönen ja Savonkielen seurasta professori Osmo Hänninen. Päivät kokosivat eri tapahtumiin runsaan yleisöjoukon ja säidenhaltija suosii juhlijoita.

Anna-Liisa Happonen

Lauri Happonen, juhlapuhuja prof. Juha Pentikäinen ja paimenpojan monologin esittäjä Unto Siili.

Kosulan puhelinkeskus

Vuonna 1933, ollessani silloin 3-vuotias, osti isäni Uutniemi-nimisen maatilan Tuusniemen pitäjän Kosula kylästä. Myyjä oli Pekka Mikkonen. Talossa oli puhelinyhdistyksen omistama puhelinkeskus. Koska Pekka Mikkonen muutti perheineen pois, siirtyi keskuksenhoitajaksi äitini Ida Voutilainen. Ollessani 6-7-vuotias vanhempani halusivat, että minä tytär Aino huolehtisin kansakoulun käynnin ohella keskuksenhoidosta.

Kun talvisota alkoi v. 1939, olin silloin 9-vuotias. Äidilleni tuli kirjelmä Suojeluskunnan Esikunnalta (Suomen valtiolta). Jokaisella sivulla luki "salainen" ja sellainen määräys, että jokainen puhelu täytyy kuunnella, koska desantteja ja rintamasotilaskarkureita saattoi olla liikkeellä. Juurikkamäessä toimi jonkinlainen ilmatorjuntavalvonta (erään rakennuksen katolla, Juurikkamäen itä). Piti ilmoittaa heti sinne, kun viholliskoneet lensivät pommittamaan Kuopiota. Sieltä lotat ilmoittivat eteenpäin. Piti laskea kuinka monta konetta lensi yhdessä laivueessa. Juoksin ulos laskemaan. Niitä oli noin 10-26 konetta jokaisessa laivueessa.

Jo jatkosodan loppupuolella pienet maalaiskeskukset siirtyivät valtiolle, Posti ja Lennätinlaitoksen omistukseen. Meille tuotiin uusi huomattavasti isompi kone ja puhelinlinjat uusittiin. Tilaajamäärä kasvoi noin 10 tilaajalla.

Vuonna 1949 minusta tuli keskuksenhoitaja aina vuoteen 1953 saakka. Sen jälkeen keskuksenhoitajaksi siirtyi jälleen Ida Voutilainen. Menin naimisiin vuonna 1950. Muutin vanhempieni kodista pois 1953, noin puolen kilometrin päähän. Äitini pyynnöstä kävin kerran kuukaudessa hoitamassa kirjanpidon niin kauan kunnes keväällä vuonna 1955 muutin perheineni Ruotsiin. Sen jälkeen en tiedä muuta. Kuulin vain, että keskus siirrettiin jonnekin muualle ehkä vuonna 1957 – 1958.

Aino Poutiainen

Puhelinkeskus sijaitsi tässä Uutniemen talossa.

Jääpeite Kattaa Juojärven

Kuinastelin rantaasi sun, päivänä seitsämäntenä joulukuun, huomasin että siellä luodaan jotain uutta. Aurinko alkoi olla laskemaisillaan. Hopea siltaa se järven pintaan loi. Ajattelin että luonto se on, joka kaikkea kaunista luo. Jos seuraamme jokapäiväistä luonnon kulkua, aina se uutta tuo.

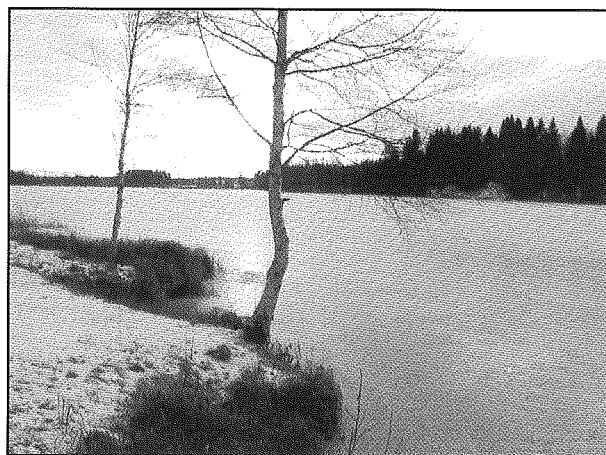
Kuinka voisin käsittää ne vaiheet mitä siellä tapahtuu. Välistä myrsky riehuu rajuimmillaan, välistä on aivan hiljaa. Onko tullut aika Juojärven sulkeutua kannen alle.

Kaikki tämä on jonkinlaista vaihtelua. Se tuo elämäämme uusia virikkeitä. Tuo uudet mahdollisuudet. Matkustamiseenkin helpotusta se tuo, näin vesistöjen rikkomassa pitäjässä.

On kirkas kuutamoinen joulukuun ilta yli järven muodostuu uusi suuri pinta. Kylmä aalto on saavuttanut maamme. Näin talven tunteet täydelliset saamme. Lumipeite on kaikkialla, on ulkona valo nyt vallalla.

Kuuhut loistaa kirkkahana, on tyyni, ja muutenkin hyvä katsella rauhaisaa rantaa, kuin eilinen myrsky sille levon antaa, eipä huomenna pysty enää pintaasi myrskyn hampaat

*Lauri Heiskanen tunnelmoi tällaista tekstiä
Tuusniemen Kojanlahdessa
Juojärven jäätyessä syksyllä 1982.*

*Pajulahti jäätyessä 22.11.2004
Kuva: Valto Holopainen*

Iskolan Kati

Kaarina Julia Annikki Asikainen, o.s. Lönnroos, syntynyt 23.9.1911, kuoli 14.4.2004 Tuusniemellä. Hämeen tyttö-nä tulit Tuusniemelle Koivulahteen Osuuskauppa Harjun myymälänhoitajaksi heti sotien jälkeen. Olit ollut samoissa tehtävissä sota-aikana Itä-Karjalassa sotatoimialueella. Olit luonteeltasi reipas ja iloinen, tutustuit kylän nuoriin. Kaupalta Katin luota he löysivät pian käyntipaikkansa. Sota-ajan jälkeen tansseja ei ollut. Jostain kummallisesta syystä naapurin Miina-mummo ihmetteli Einon sukan pohjien hajoamista, "suap myötääsä niitä parsia". Hajoamisen syy lienee ollut kaupalla Katin luona pidetyt nurkkatanssit, jonne lähinaapurin Happonen ja muutkin kylän nuoret riensivät.

Avioiduit myllärin pojan Toivo Aatamin kanssa, josta myös tuli mylläri. Saitte kolme poikaa ja yhden tyttären Anna-Maijan, joka jatkaa perheineen ansiokasta myllärin ammattia jo monessa polvessa.

Kylällä heräsi toive omasta maamiesseuran talosta. Tal-kootyöllä ja näyttelemisellä se saatiin. Näyttelemistä sitäkin sinä osasit. Olit luotu näytelmien eri rooleihin mm. Kenraalin morsiamessa, Lomallälhdössä, touhukkaana emäntänä. Vastapelurina oli Pauli Kurki. Olitte Paulin kanssa Töyrteatterin kantava voima. Yksi näytelmärooli, joka sinulle sopi erittäin hyvin oli "Opri", jota näyteltiin Hiidenlahden maamiesseurantalolla maakunnallisilla emäntäpäivillä. Valitettavasti se jäi tähän yhteen kertaan, vaikka suoritus oli loistava huru-ukkoineen, joita esittivät Miettisen Toivo ja Kesosen Erkki. Muita näytelmiä esitettiin jopa kymmeniä kertoja ympäri maakuntaa.

Olit luonteeltasi valoisa, mutta suorasukainen. Jos jokin asia ei mennyt oikein, et säästellyt sanojasi. Opimme tuntemaan tyyliä, olit rehti ja hauska ihminen. Muualta tullessa sopeuduit kyläyhteisöön. Olit sen aktiivijäsen.

Kati käsityökeskuksella, vas. Kati Asikainen, Helmi Järveläinen, Elsa Nykänen ja Eeva Keronen.

Kaarina "Kati" Asikainen.

Lasten kasvettua ja iän kartuttua muutitte miehesi Toivon kanssa kirkonkylälle. Löysit myös siellä paikkasi käsityökeskuksessa ja kansalaisopistossa sekä monissa muissa järjestöissä. Ilahduttit lapsiasi, sukulaisiasi, ystäviäsi ja kummilapsiasi kauniilla ja huolella tehdyillä käsitöillä. Harrastit myös posliinin maalausta kansalaisopistossa. Olit siinäkin harrastuksessasi taitava.

Ikä ei sinussa näkynyt. Suoraryhtisenä ja askel kevyenä kuljit kirkonkylän raittia. Miehesi Toivon kuolema oli kova kokemus. Jäit yksin, mutta et yksinäisyyteesi. Harrastukset jatkuivat. Sinuun sopi sanat "taitavat kädet ja liikkuvat jalat pitävät myös mielen virkeänä ja aivot ajattelevina".

Sairaus tuli elämääsi, valoisalla ja urhealla mielelläsi senkin otit vastaan, mutta se vei sinut ajan rajan tuole puolen. Sinusta Kati jäi valoisa muisto meille, jotka saimme jakaa yhteisiä hetkiä kanssasi. Kaivaten sinua muistelemme.

Anna-Liisa Happonen

Löytömäen Iida

"Tervetulloo, tervetulloo! Tulukeehan peremmälle. Istu tuohon kiikkuun. Oun kaivanna tulis käymään, suatas huastella. No, mittee sulle kuuluu? Onko Happolassa syystyöt tehty, tuliko hyvin potaattia? Outtako ollu terveinä?"

"Kuules Iida, meillä on kotiseutuyhdistyksen juhlat ja tarvihteisin sinun museostas rekvisiittoo: voivakkoo, piimätiinua ja kirnua, annatko?"

"Voi tokkiisa, kyllä tok' suat, ainahan oun antanna. Kohta tulloo Tuula töistä. Se käyp aina kottiisa männesään kahtomassa tarvihenko mittää. Ainakii nyt, kun tuo toinen jalaka on leikattu, niin apua tarvihen. Aittaa en piäse ainakaan. Voisithan sinä itekkii ottoo, mutta Tuula tietää paremmin, missä ne on, ei tarvihe ehtiä."

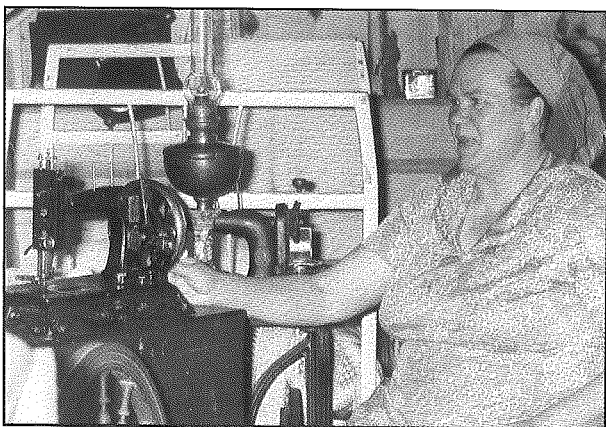
Tällaista leppoosaa keskustelua käytiin ja vieraanvaraisen talon antimia nautittiin.

Iida Räsänen (synt. Miettinen) näki päivänvalon Tuusniemen Pantamäessä Salonkylässä 18.2.1922, kuoli 24.2.2004. Hän avioitui Löytömäen Lassi Räsäsen kanssa ja muutti miehensä kotitaloon v. 1948. Talossa oli vanha väki. Persoonallinen Lassin äitipuoli oli Kustaava. Miniän päivät alkoivat. Lapsia syntyi Tuula-tyttö ja neljä poikaa: Paavo, Heikki, Pekka ja Ari.

Iida halusi olla Löytömäellä nuorimman poikansa Arin hoitaessa isännyyttä. Ari on poikamies. Iida kävi vaan joskus kirkolla osakettaan katsomassa, mutta ei siellä viihtynyt.

Niin kauan kun pystyi ja jalat toimi, hän kävi navetassa tekemässä pikkuaskareita ja totesi: "Mustos-Antti sanoi, elä unoha hyötyliikuntaa", ja sitä hän se työnteko on.

Iida oli juureva kansanihminen, yhteiskuntatietoinen ja aikaansa seuraava. Tiedotusvälineitä seurattiin ja lehtiä luettiin. Löytömäelle tuli myös Helsingin Sanomat. Ihmettelin vähän, että ihan valtakunnan lehtiä, johon hän totesi: "Eihän sitä ois muuten tilattu, mutta kun on viisi uunია, niin tarvihtoo sytykkeitä". Totesin, että aika kal-

Iida museossa.

Iida 80-vuotta.

liita, eiköhön Löytömäeltä löyvy halavempoo sytykettä, vaikka tuohenkäppyyree. Tämä puhe oli vanhan asuinrakennuksen aikaan.

Iida oli ensimmäinen valittu Tuusniemen oikee immeinen vuonna 1977, eikä suotta. Talonemäntänä ollessaan hän määrätietoisesti keräsi ja huolsi talon käyttöesineet talteen. Niitä ei hävitetty. Löytömäellä on erittäin kattava museoesineistö viime vuosisadan käyttöesineitä. En tiedä niin laajaa kokoelmaa koko maakunnan alueelta toista.

Iida oli myös Bertta Räsäsen kanssa suunnittelemassa yhdessä pitäjäruokia, joista ensimmäisenä julkistettiin oman pitäjämme perinneruoka, potaattikukko. Julkistamisen suoritti maaherra Kauko Hjerppe. Näistä ja monista muista ansioistaan Iida sai Alajärvellä 1992 Suomen Kotiseutuliiton myöntämän kotiseututyön ansiomitalin. Laaja sukulais- ja ystäväpiiri jäi Iidan jälkeen kaipaamaan Löytömäen ehtoisaa emäntää. Hänen syntymäpäivänsä ja Iidan päivät olivat meidän suosiossa; runsain joukoin kokoonnuimme Löytömäen notkuvan ruokapöydän ääreen. Jäimme kaipaamaan kotiseututyön uranuurtajaa, ylevää persoonaa ja hyvää ystävää.

Anna-Liisa Happonen

Maatalouslomitus toi autokortin ja leivänlisää

Maatalouden lomalain tullessa voimaan 1970-luvulla perustettiin lomitusjärjestelmä lomautakuntineen joka kuntaan. Ensimmäiset lomittajat tulivat pienten maatilojen emännistä ja perheenjäsenistä. Heillä oli karjanhoito ja lypsytaito hankittu kotitilallaan. Lomittajille järjestettiin muutaman viikon kursseja. Siellä opittiin konelypsyä, maidonkäsittelyä, karjanruokintaa, maatalouskoneiden käyttöä, ihmissuhteita ja muita työssä tarvittavia asioita. Kurssit antoivat tietoa ja taitoa lomitustehtävään. Niillä oli myös suuri sosiaalinen merkitys lomittajien keskinäiseen kanssakäymiseen. Kurssilaisista moni totesi ”minäkö pääsen vielä opiskelemaan jopa vuosikymmenien jälkeen?” Useammalla heistä oli takana kansakoulu, sitten rippikoulu ja elämän koulua. Lomituskurssit antoivat myös uskoa ja varmuutta tulevaan tehtävään.

Tulin tuntilomittajaksi vuonna 1978. Ensimmäinen työpaikkani oli Laukansalon Ritva ja Pekka Mikkosella, tämän työmatkan tein potkurilla. Aamulla menin Mikkolaan kello 6. Talonväki vielä nukkui. Vanha isäntä Antti tuli ja sanoi ”navettaan ei männä, ennenkuin Ritva nousoo ylös”. Ensimmäinen työ oli muurin alle tulenlaitto, jauhojen ja ruuan anto lehmillä ja lypsyyn valmistautuminen. Olin oppinut konelypsyt aikoinaan Jokioisten kartanossa ollessani töissä. Työaika oli virallisesti 9 tuntia, mutta olin kokopäivän talossa. Tein kaikkia talon töitä sisällä ja ulkona. Iltatöiden jälkeen palasin kotiin, jossa odotti vielä omat työt. Pitemmästä matkasta yövyin lomitustaloissa.

Lomitus ja auto. Syksyllä 1982 olin lomittamassa LomaJussilassa Liukonpellolla. Poikani Kalervo piti tulla minua hakemaan. Lähdin kävelemään kirkonkylää kohti, ajattelin tuleekohan se vastaan. Kalervo oli työpäivänsä jälkeen nukahtanut ja minä kerkesin kävellä kirkonkylälle 12 km matkan. Silloin päätin, tämä apostolinkyyti loppuu tähän. Ilmoittauduin Kalevi Palomäen autokouluun. Olin jo yli 50-vuotias, joten lisätunteja tarvitsin. Sai kuitenkin kortin ensimmäisellä insisajolla vuodenvaihteessa 1982-1983. Ensimmäinen auto oli pieni Fiat 100A. Työmatkat helpottuivat. Oman auton käyttö mahdollisti yöpymisen kotona. Kerran eräänä aamuna liukkaan kelin yllättämänä

Lomittaja Eeva Lampinen lomalla autoineen 1985 Pohjois-Norjassa.

pyörähdin autoineni ojaan. Ilmoitin taloon, tänä aamuna lomittaja perkkää autoaan ojasta. Sattuihan sitä kaikenlaisia komelluksia. Sähköjen katketessa lypsy keskeytyi. Lehmät olivat oppineet konelypsytyn. Käsinylpsyssä tuli kaviota ja sorkkaa sankoon. Lomitustyö oli mielenkiintoista ja vaihtelevaa, pidin siitä. Taloissa pidettiin lomittajaa ihan perheenjäsenenä, joten ikäviä muistoja ei jäänyt.

Vuonna 1978 hakiessani Kohmalla Raatikaisen lehmäpellolta, liukastuin ja polvesta meni kierukka. Siihen lopui lomittajan työ, kolme vuotta ennen eläkeikää.

Eläinten sairastumiset koin kuin ne olisivat olleet omalle karjalle sattuneita. Lomitustyö oli mielenkiintoista aikaa. Uusia kokemuksia joka talon myötä. Tärkeä asia oli minulle kuitenkin syrjässä asuvana auto ja ja autokortin saanti. Vielä nytkin voin asua kotona ja pääsen liikku- maan tarvittaessa autollani kauppaan ja kirkonkylään. Olen leski ja asun yksin.

Vaatimukset lomituksessa ovat kasvaneet karjakokojen suuretessa ja tilojen koneellistuesssa. Työtä tällä saralla olisi, pätevistä lomittajista on puutetta. Tuusniemellekin on hankittu lomittajia Virosta ja jopa Ranskasta asti.

Eeva Lampinen

Tuusniemen kunnan maatalouslomittajat v. 1981, Eeva Lampinen 3. istumassa vasemmalta.

Savottatöitä

Olen kaverini kanssa hiihtelemässä metsikössä ja järven jäällä. On joululoma, joku päivä ennen aattoja. Kaverini on minua kaksi vuotta nuorempi, mutta vilkkaampi ja yleensä minä saan mennä hänen perässään minne hän milloinkin vipeltää. -Männään käymään lautalla, hän sanoo ja alkaa jo hiihtää sinne päin.

Noin kilometrin päähän Kylmäniemen kärjestä on syksyllä uitettu asuntolautta. Olen sen tajunnut kouluun kulkiessani, minusta se on seudulla outo ja salaperäinen ilmiö. Kuulin siellä asustavan savottalaisia. -Eikä männä, ei sinne sua männä, minä sanon. -Nyt sitä vuan männään, kaveri sanoo.

Lautta kyyhöttää rannassa, katolla on paksultia lunta. Lautan ympärillä on liikuttu. Kolistelemme suksiemme kanssa pihaan. Kaveri ottaa ensin suksat jaloistaan. Minä en sano enää mitään.

Kaverini aukaisee mökin oven. Hänen hartiansa takaa ehdin nähdä istuvan miehen, joka kai paikkaa sukkaa, toisen istuvan miehen, pari laveria ja kaminan. Saunalyhty roikkuu yhdestä pystytolpasta. -Terveisiä korvatunturilta, kaverini vain huutaa oven suusta ja paistaa oven takaisin kiinni. Ehdin nähdä miehen mulkaisevan meitä.

-Nyt mäntiin, kaveri sanoo, mättää suksat alleen ja alkaa hiihtää kotiin päin. Mentiin hänen kotiinsa. Kun kotosalla ei silloin juuri ollut ketään, vei hän minut kamariin ja näytti tulevat joululahjansa. Näki että paketteja oli jo myllätty jo monta kertaa koska paperi oli rypyssä. Yhdessä paketissa oli oli Melodica ja toisessa korkkipyssy. Tajusin että katseleminen oli luvaton, mutta minkäs kaverille mahdoin. -Niinköhän tuollakaan soittelet yhtään kappaletta, ajattelin. Melodica oli siihen aikaan suosittu lahjiesine.

Hiihtelin siitä kotiin. Minä tiesin että isä oli postista hakenut salaperäisen paketin, mikä oli kätkeyty aittaan, mutta lahjani minä saisin tietää oikeasti vasta aattona.

Tapaus sattui syksyllä 1957, jolloin olin 10-vuotias. Lautan tulo oli kylällä todella merkkitapaus. Itse en olisi uskaltanut lautalle mennäkään. Meneillään oli melkoinen savotta Kylmäniemen mailla, en tullut tietämään mitä hakattiin, enkä edes muista milloin ja miten puut uitettiin pois. Kesän tullen lautakin häipyi.

Perästä päin ihmettelin montako miestä siellä oikeastaan asui, oliko siellä saunaa, miten oli vessa-asiat, peseminen ja muu, ja olivatko miehet joulunkin siellä mökillä. Lämmityksen ja muun käsitin kyllä, parakki kuin parakki.

Samoihin aikoihin meillä kortteerasi savottalaisia Mustinlahesta päin isä kahden poikansa kanssa. He nukkuivat meidän talon lattialla ihan vaatteet päällä, oliko alle jotain patjaa ja jotain pientä peittoa ja tyynyä siihen sitten.

Kun ruokailtiin he söivät pääasiassa voita ja leipää ja ryypäsivät meidän talon kirnupiimää. Pojat söivät kakun toisensa perään, yritin laskea leipäpalasia, siinä onnistumatta ja yritin syödä yhtä monta palaa kuin hekin, onnistumatta siinäkään. He olivat olleet savotassa, minä vain hiihdellyt kouluun.

Viikolla poikien isä antoi minulle veikkauskupongin ja rahat vietäväksi kaupalle. Matkalla vahingossa tasku- ja kaivellessani yksi iso kolikko putosi hankeen. Pengoin hankea mutten löytänyt rahaa. Kotona en uskaltanut puhua siitä mitään ja vietin melkein unettoman yön.

Suorastaan rukoilin että löytäisin sen rahan. Seuraavana päivänä pengoin aluetta lisää ja löysin rahan. En olisi tiennyt mitä tehdä, jos en olisi löytänyt. Selkäsaunako olisi tullut? Vai olisiko ystävällinen kaupan Anja pelastanut kiipeleistä?

Talvisodan jälkikaikuja on se, kun syksyllä 1959 kun pääsin oppikouluun, savottamailla kasvoi valtavasti vattuja, varsista aivan roikkuen. Eräänä päivänä kun äiti oli Heinävedellä kyselemässä minulle koulukortteeria, poimin niitä vattuja hyvin levottomana toivoen jopa että äiti ei saisi sitä asuntoa.

Olin alunperin muistamassa kertomuksen sattuneen 1958, mutta niin se ei voinut olla, koska talvesta 1958 syksyyn 1959 ei olisi ehtinyt yhdessä kesässä varsikko kasvaa niin nopeasti tuottamaan marjoja.

Tällaisia muisteluita riittää kun takana on tapahtumiltaan rikas nuoruus maalla. Aikuiselämä minulla on mennyt kaupungissa jossa ollaan kukin omissa lokeroissaan toisistaan tietämättä.

Tapio Räsänen

Elettiinpä sitä ennenkin

Nopea väestönkasvu 1900-luvun alkupuolella aiheutti vakavia yhteiskunnallisia ongelmia, joka ilmeni mm. siinä, että asunnoista tuli kova puute. Vuonna 1920 oli Tuusniemellä tilatonta väestöä 42,5% koko pitäjän väkiluvusta. Tonttimaata omien asuntojen rakentamista varten ei juuri ollut tarjolla ja työtä oli pääasiassa maataloudessa. Maatiloja ei taas saanut, eikä voinut pilkkoa miten pieniksi tahansa.

Torpparilaki (1918) toi vähitellen helpotusta torppareiden oloihin ja mäkitupalaisetkin saivat lunastaa mäkitupa-alueensa itselleen. Loisten asemaan ei torpparilaki sanottavammin vaikuttanut, mutta teollisen toiminnan ja liikenneyhteyksien kehittyminen toi viimein helpotusta loistenkin elämään. Asutopulaa voitiin helpottaa Tuusniemellä, kun kunta hankki kaksi isoa maatilaa kirkonkylästä ja jakoi niistä tontteja halukkaille.

Seuraavassa Olavi Ristola kertoo Tuusniemen Syrjäsaaren kylässä asuneen Olli Räsänen vaiheista rengistä torppariksi ja siitä ”Kutsetin mieheksi” Kotkaan. (Kirjoituksessa mainittu torpparisopimus oli tavanomainen siihen aikaan, joskin sopimuksia tehtiin lievemminkin ehdoin. Vrt. torpparisopimusta Tuusniemen pitäjän kirjassa, s.86-88.

Kun Olli Ollinpoika kirjoitti ”Oma käsi”

Tämä on tarina savolaisesta torpparista, karu elämänkuvaus yhdestä niistä kymmenistä tuhansista maattomista, joiden osaksi tuli runsas vuosisata sitten taistella elintilastaan tai vähemmän häikäilemättömien isäntiensä mielivaltaa vastaan.

Olli Ollinpoika Räsänen, syntynyt Tuusniemen pitäjän Syrjäsaaren kylässä v. 1856, oli yksi heistä. Viimekesäisellä automatkallani Savoon osuin myös maakunnan koilliseen kolkkaan, Tuusniemelle. Siellä minulle tarjoutui tilaisuus käyskennellä Olli Ollinpojan sadan vuoden takaisilla jalanjäljillä. Kertyi aineistoa hänen elämänvaiheistaan, taistelustaan yksin kylmässä, armottomassa maailmassa, jossa ei sääliä tunnettu. Tämä on koruton kuvaus sisukkaan ahertajan elämäntaipaleelta, josta tässä tulen kertomaan.

Torpparilaki

Kun Olli Ollinpojalle tarjoutui tilaisuus omassa kotikylässään torpparitila vuokrattavaksi, hän ei kauan epäröinyt. Parempi itsenäisenä vuokratilajelijänä kuin jatkuva renkimiehen kiertolaiselämä taloissa, joissa kahdeksantuntinen työpäivä ei riittänyt alkuunkaan. Vaihtoehtoja ei miehellä ollut.

Oli maalishankien aika tasan sata vuotta sitten. Vajaan kymmenen savun Syrjäsaaren kylässä asteli Olli Ollinpoika kylän suurimpaan taloon. Hän meni tekemään torpparisopimusta talon isännän Jaakko Hätisen kanssa. Sopimuksen kirjoittajaksi kutsuttu A. Miettinen Riistavedeltä. Ja tämän sisältöinen sopimuspaperi sen Riistaveden miehen kynästä syntyi. Tietysti isäntä Hätinen saneli ehdot.

Mökin kontrahti

”Tämän kautta myö Allekirjoittajat otetaan Torppariksi kymmeneksi (10) vuodeksi Olli Ollinpoika Räsänen Koivusärkän mökkiin Laajalahden tilallen Tuusniemen pitäjän, Syrjäsaaren kylä N:o 9, Kontrahti alkaa vuotena 1892, Meidän välillä sovituiilla välipuheilla.

1. Torppari Isännälle tehköön päivä työtä kaksi viikkoa heinä työssä ja yhen viikon leikkuussa ja yhen viikon kyntö työssä hevosen kanssa joka vuosi talon ruuassa.
 2. Torppari antaa isännälle yhen leiviskän voita ja tekköö yhen puurein joka vuosi.
 3. Torppari maksaa mökkiin kuuluvat ulosteot ja tekköö puolet sen paikan vanhasta maantiestä joka vuosi.
 4. Torppari tekköö tunkio sontaa kolme sataa kuormaa joka vuosi ja panee aita 150 seiväsväliä näre aidaksilla ja näre seipäillä vidaksilla joka vuosi.
 5. Torppari antaa vanhasta pellostä kolmanen osan jyivistä torkyneen joka vuosi.
 6. Jos torppari tekköö uudispeltoa niin torppari saa ensimmäisen touon osata ja torppari rakentaa huonerakennuksia niin Isäntä ostaa lasin riuuvut.
 7. Torppari tekköö heinät nimitetyistä niityistä Hoikkaan lahteen kuuluvista ja Hoikan niemen tyveen kuuluvista niityistä.
 8. Jos isäntä pitää leikkuutalkoota niin torppari käypi leikkoomassa yhen hengen kanssa.
 9. Torppari saapi metsää raataa kun isäntä nimittää paikan sekä tehtä lisä niittyä mihinkä isännät antavat.
 10. Vanhat niityt pitääköön torppari hyvässä kunnossa. Torppari ei saa haaskata metsää liiemmaksi.
- Tähän kontrahtiin ollaan tyytyväiset molemmiin puolin niin kuin edellä mainittu on. ”

Sitten nimet alle. Ajalle kuvaavaa, että vain torppari osasi kirjoittaa oman nimensä. ”Olli Räsänen Mökkiläisen oma käsi”. Isäntä pokineen raapuusti vain puumerkit. Samoin todistajiksi kutsuttujen oli tyytyminen puumerkkeihin.

Sopimustöiden kuittaukset kuuluivat tietysti asiaan. Päivätyöt ”voisummat” ,aitaa (600)” seiväsväliä” ja se valtava sontakuormien määrä – 1427 kuormaa – tulivat kaikki kuitatuksi torpparin viiden vuoden aherruksen jälkeen.

Siihen ”voisummaan” vielä. Eivät ne viluovutukset mitään pieniä rasvamääriä olleet. Yksi vanha leiviskä on

noin 8,6 kiloa, joten torppari joutui viiden vuoden aikana kiikuttamaan isäntäväelle lähes 45 kiloa vastakirnuttua. Silloisissa sähköttömissä oloissa oli Ollin heti kirnuamisen jälkeen vietävä voipaketti isäntätaloon.

Akaton mies kun oli...

Niin, luitte aivan oikein. Olli kirsusi itse kuten teki kaikki muutkin perinteiset naisten työt. Olli oli akaton mies. Ei omasta halustaan, eihän toki, vaan olosuhteiden pakosta. Mistä sen eukon, kun ei suuriin taloihinkaan tahtonut saada nuorta naisapua, ei piiiaksi eikä aina edes miniäksikään. Jo silloin sata vuotta sitten tunnettiin kipeästi nuorten naisten maaltapako. Mieluummin piiiaksi Helsingin herrasväelle kuin taloihin ilmaiseksi raatamaan ja alistumaan lasten tekokoneiksi. Ei Olli rojhennut ottaa naisihmistä edes tilapäisapulaiseksi, jos nyt sellaisen olisi onnistunut saamaan. Juorukello kauas kiirii. Kyllä se olisi pitäjän provastin korviin heti tiedostunut, jos Ollin pihalla olisi naisen hameenhelma heilahtellut. Provastin nuhdesaarnakäyntihän siitä olisi seurannut onnettoman Ollin kotiin. No, onneksi ei mitään näin ikävää sattunut, joten taas yksi seurakunnan nuhteeton lammis pelastui synnin kiroukselta ja perkeleen pauloista.

Etelässä siinteli Kotka-niminen kaupunki

Aivan vuosisadan vaihteessa, kun Ollin kymmenen vuoden vuokrakontrakti rupesi täyttymään, alkoi hänen elämässään uusi vaihe. Akattoman miehen vallannut voimakas turhautuneisuuden tunne. Sanoisiko sitä vapauden kaipuiksi? – Sitähän se oli. Olli oli tavannut sattumalta erään tutun naapurikylän miehen, joka oli silloin lomalla ja ”lapsia lukemassa”. Jo silloin tunnettiin tuo härski vitsi. Tuttu kertoi että hän on töissä etelässä Kotka-nimisessä kaupungissa. Siellä on töitä. Varsinkin sahat kaipaavat riuskoja miehiä. Se oli syytyke olille. Hän oli tehnyt lopullisen päätöksen. Hän lähtee etelään, Kotkaan. Takainhan sieltä pääsee, jos tulee kotimantuja ikävä.

Muuttoluvat ensin kuntoon

Olli alkoi touhuta muuttopapereita. Hän tiesi, ettei Suomen Suurruhtinaskunnassa saanut muuttaa paikasta toiseen miten ite lystäs. Oli papilta saatava mainetodistus, joka samalla toimi muuttoilmoituksena. Pastori Petreliuksen kirjoittamasta mainetodistuksesta ilmenee muun muassa, että Olli Ollinpoika on rokotettu. Hänen lukutaitonsa, johon kuuluu sisäluku, raamatunhistoria, Luth. katekismus ja katekismuksen selitys, kaikki tyydyttävä 7. Kristinopin tiedossa tyydyttävä. Kirjoituksen taito: siihen oli pastorimme viäntänyt kysymysmerkin. No, annetta-

koon se isä Petreliukselle anteeksi. Mistäs hän tiesi, että Olli osasi myös kirjoittaa. H.P. Etoollisella Olli oli käynyt viimeksi 28.11. 1897. Ja maineensa puolesta nauttii kansalaisluottamusta.

Savon ja Kotkan radat olivat jo muutamia vuosia aikaisemmin valmistuneet, joten Ollin muuttomatkaetelään sujui nopeasti, alle puolessa vuorokaudessa. Ei siinä ehtinyt tuohikontin matkaeväät paljon huveta, kun Olli oli jo Kotkassa – Savolaisten ameriikassa. Olista tuli ”Kutsetin mies”. Ja hyvä työmies hän olikin. Teki kaiken tunnollisesti, mihin ryhtyi. juuri Ollin tapaisia päteviä miehiä firma kaipasi.

Pernoosta mielitetty

Yhä useammin Ollilla alkoi olla asiaa lapsuuteeni kauriiseen kotikylään, Pernooseen. Selvisihän ne käyntien tarkoituksetkin: Ollilla oli siellä mielitetty, minun Sofia-tätini, isäni sisko. Papin pakeille ja hynttyyt yhteen, mitä muutakaan voi sellaisesta seurata. Sofia-tätini sukunimi muuttui Räsäseksi. Tavallaan Ollista tuli toisen kerantorppari, kun hän nuorikkonsa kanssa vuokrasi tontin Pihkoosta vanhan Pernoon tien varrelta. Tontin lohkaisivat heille August Tuukkanen ja Lydia Simontytär Tuukkanen. Tontti ”suuruudeltaan 640 nelijömetriä (50) vuoteksi meidän välillämme sovittua vuotuista vuokrasummaa vastaa kaksikymmentä (20) suomen markkaa vuodessa.” - Sitaa-teissa pieni näyte sen ajan asiakirjasisällöstä.

En tiedä, mikä silloin oli kaksikymmenen arvo, mutta uskallan väittää, että vuokraisäntä August ja Lydia Tuukkanen olivat enkeleitä sen Hätisen isännän rinnalla. Ei enää päivätöitä, ei sonnan ajoa, ei reen tekoa eikä aidan pystyttämistä närevihdaksin.

Hirsimökki pystyy

Vuokraamalleen tontille Olli ja Sofia rakensivat mökin, tietysti hirsisen. Tunnollisena miehenä Olli piti mökin hyvässä kunnossa maalasi seinät ja tervasi katon aina kun tarve vaati. Huolehtivan miehen kirjoissa oli Olli aina ollut. Muistelen, että Olli oli täysin raitis sekä viinan että tupakan suhteen. Lähes neljäkymmentä vuotta ksti Ollin ja Sofian yhteinen sopuisa elämäntaival. Olli kuoli v. 1939 ja Sofia-tätini v. 1943. Laajakosken hiljaisessa kalmistossa on hautakivi osoittamassa heidän viimeistä leposijaansa.

(Lähteet: Tuusniemen pitäjän kirja, s. 82-84 ja Tuusniemen Räsäset II, s. 89-91.)

Matti Räsänen
Kulajoki

Losojätjän Joulu

Joulu on lähestymässä. Honkavaaran kämpän maastossa oli talvisavotta päässyt jo hyvään alkuun. Kämpän asukkaat valmistelivat joululomalle lähtöä. Savotan ukkohera kysyi ”Kämpä Villeltä”, että vieläkö Ville jää pyhiin ajaksi tuplapalkalla kämppävahdiksi. Mielellään Ville jäikin. Hänellä kun ei ollut paikkaa, minne olisi mennyt Joulua viettämään. Sukulaisten vaivoiksi ei Villen oman arvon tunto sallinut mennä Hän katsoi olevansa eräänlainen suvun ”musta lammas” elämässään epäonnistunut yksineläjä, vähäpätöinen savottamies.

Honkavaaran kämpä hiljeni Joulurauhaan. Noin kuumikymmenen asukkaan kämppään jäi yksin losojätkä Ville Hurskainen, viettämään omaa yksinäistä jouluaan.

Lukijalle saattaa olla tarpeen selvittää, mikä on losojätkä. Hän on työteliäs ja luotettava savottamies, viihtyy kämppäoloissa ja tekee työnsä tunnollisesti. Saattaa ”tuulettaa” silloin tällöin ”liikoja” rahojaan, mutta pitää kuitenkin taloutensa kunnossa. Vastakohtana tunnetaan lentojätkä, joka vaihtaa usein työpaikkaa, on epäluotettava ja tuhlaa kaikki tienestinsä. Saattaa hävitä työpaikaltaan jalkia jättämättä, kuin tuhka tuuleen.

Ville muisteli taakse jäänyttä elämäänsä ja pohti oman elämänsä tarkoitusta. Isänsä kuoleman jälkeen joutui Ville huutolaispojaksi enonsa perheeseen. Enon kasvatustapa oli varsin vaativa, jopa ankara. Aikaa ei jäänyt leikkeihin, eikä harrastuksiin. Ville muisteli kiertokoulussa oloaan, rikkiäistä kivitaivastaan, johon hän rihvelillä opetteli kirjoittamaan aakkosia. Varsin vähällä lukemisella hän totetetaan läpäisseensä kainuulaisen syrjäkylän supistetun kansakoulun.

Lukemiseen ei jäänyt aikaa, kun iltaisin täytyi tehdä enon perheessä töitä. Rippikoulun käytyään Ville otti vastuun itsensä elättämisestä. Hän ansaitsi elantonsa pääasiassa renkipojan hommilla.

Aattoamuna Ville hakee metsästä joulukuusta, kaunisnuotoista, metsämiehelle ei kelpaa mikä tahansa muotopuoli. Hän ponnistelee lumessa, ponnistelee ja horjuu, henkeenkin tuntuu ottavan. Liekö vanhuus jo tulossa, vai joko terveys alkaa pettää. Ville ajatteli: Paljonhan näillä jaloilla on tallattu. On rampattu kuuluisat Paloaukeat sotaoppia ottamassa. Sodan sytyttyä on kulunut monet kengän pohjat Tohmajärvi-Rautu välillä, miinakenttiä, murroksia ja muita esteitä purettaessa. Lisäksi vielä Syvärin loputtomat savikot. Nyt tuntuu kuin alkutalven lumikin olisi liikaa.

Yksin ollessaan hiljaisina hetkinä Villeä vaivasi ahdistuksen tavoin se, ettei hänellä ollut perhettä, ja että hänen osakseen oli tullut yksinäisen jätkämiehen elämä. Tämä painajainen varjosti nytkin.

Sodan päätyttyä Ville tuli kotikylälleen erään sotaläskin, Ellin talouteen työmieheksi. Ellin ja Villen välille syntyi rakkaussuhde. Vihille ei menty, koska silloin olisi Elli menettänyt leskieläkkeensä. Näin yhteiskunta säännöillään edesauttoi tapojen turmeltumista. Niinpä Elli ja Ville sopivat varmoilla puheilla yhteisestä elämästä ja yhteen hiileen puhaltamisesta.

Ville teki Ellin taloudessa töitä oikein olan takaa ja nuoruuden innolla. Elämä oli tasapainoista onnellista lähes kahden vuoden ajan.

Villen onnettomuudeksi kylälle tuli vieraspaikkakuntalainen mies, liukaskielinen ja hienokäyttöinen. Tuo kulkumies iski valloittavan otteensa Elliin. Kömpelökäyttöinen Ville joutui väistymään, jättämään Ellin ja talossa tekemänsä työn tulokset. Hänen elämänsä ja toiveikas tulevaisuutensa romahtivat. Näin alkoi Villen koditon jätkämieselämä. Noita menneitä tapahtumia, valloittajan epäreilua menettelyä ja Ellin lupauksiensa pettämistä muistellaan Villestä tuntui, ettei ihminen olisikaan mikään Luojan tekeleiden huippu. Turhaa ihmispoloisen on tekemisellään ylpeillä.

Joulupaistista suolaa maistaessaan ja puuroa hämmennäessään Ville totesi mielessään, että elämäntyöt on nyt pääosin tehty. Jospa kaikki tekemiseni, lähes viisi vuotta sodassa ja yli 30 vuotta metsätyössä korvaisi yhteiskunnalle sen, mitä kunta joutui maksamaan enolleni, kun olin siellä huutolaispoikana. Näissä savottahommissa hän katsoi tehneensä työtä, joka nosti sodan jälkeen Suomen jaloilleen. Kuitenkin ylitse rauhanajan tekemisten Ville arvosti sitä, että oli voinut puolustaa isänmaataan täysipainoisesti ja täyttää tärkeän velvollisuutensa. Merkittävimmät noista tapahtumista tulee usein sielun silmin eteen tarkkana, kuin eilinen päivä. Nöyränä ja kiitollisena selviytymisestään muisteli Ville Pertjärven taisteluja Itä-Syvärillä 1942. kun hän huhtikuun sohjolomessa piileskeli tuntikausia kaatuneiden aseveljien suojassa, vihollisen konekivääritulen piiskatessa maisemaa. Usein ajatukset palasivat myöskin Marian päivään 1943, jolloin Suur-Kustjärven taistelussa, täysosuman jälkeen joukkueen vahvuudeksi jäi kolme miestä. Ville oli yksi heistä. Varsin kirkkaana on Villellä muistissa ahkion ura, jossa verijana linjasta joukkosidontapaikalle matkanvarrella kapeni, kun veljet vuotivat kuiviin. Villen selvitettyä kahdesti samana päivänä ”läheltäpäiti” -tilanteesta, totesi kompanianpäällikkö: ”Vihollinen aikoo tappaa Hurskaisen, mutta aina epäonnistuu”. Tämä päällikön lause on kuulunut Villen korviin aina silloin tällöin läpi elämän.

Jouluaamuna Ville heräsi syvästä unesta. Hänestä tuntui kuin sää olisi muuttunut yön aikana pakkasen puolelle. Uneenkin voi tulla viestejä, jotka kertovat tapahtumista kämpän seinien ulkopuolella. Avattuaan kämpän

oven, huomaa Ville, että viesti oli oikea. Tähtitaivashan täällä pimeydessä näkyy. Alusvaatteisillaan Ville ei kehtaa pihan perälle mennä, vaan rikkoo kämpän sääntöjä. Peittelen sitten jäljet, kun on vaatteet päällä, ajatteli hän. Täällä kun ei ole niitä posliinipyttyjä, niin kuin maali-kylien ihmisillä.

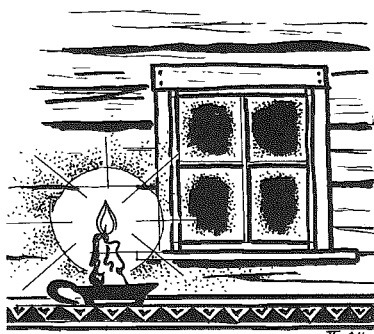
Ville kuunteli radiosta jouluaamun jumalanpalvelusta. Hän yritti hyräillä jouluvirttä Enkeli taivaan, mutta ei se oikein sujunut. Saarnaa kuunnellessa Villen ajatukset kulki lapsuuden muistoihin, oman Äidin neuvoihin ja hänen vahvaan uskoonsa Jumalan johdatukseen elämän tiellä. Miksi sitten Jumala johdatteli hänen elämänsä toisin, kuin hän itse olisi toivonut? Harvoin Ville risti kätensä, mutta nyt hän sen teki.

Kaikkein nöyrimmin hän muistaa kädet ristissä katso-neensa ylös v. 1941, kun Sortavalan valtauksen yhteydes-sä, jouduttuaan linjojen väliin, pääsi sieltä omien puolelle. Vihollisen konekiväärinpiiput hakivat häntä vesakon kät-köistä kilvan maalikseen, kuin pahintakin petoa. Vihdoin hän pääsi pajuja kasvavaa ojaa pitkin omiin linjoihin. Lie-kö ne olleet pajuja, vai suojelusenkelin siipisulkia; apri-koi Ville ajatuksissaan. Sota-ajan joulutkin tuli mieleen. Sotilaspastori Mannisen puhe jouluhartaudessa, kun hän puhui pioneeripoikien Jumalasta. Hänen varjeluksestaan sodassakin. Jouluna 1942 Ville muistaa saaneensa II-luo-kan Vapaudenmitalin. Sitä hän säilytti arvokkaimpana esineenään. Kämpällä asuvalla savottamiehellä ei tullut koskaan tilaisuutta mennä sellaisiin juhliin, jossa olisi voinut mitalia kantaa.

Laajojen metsien keskellä, lattapäämäntyjen katveessa kyyhöttävälle kämpälle ei tarvinnut odottaa ketään käy-mään. Ville vietti rauhallisen ja mielestään hartaan jou-lun. Tokkopa suurkaupunkien herrasväen Joulunvietossa on sellaista syvää rauhaa, mitä täällä on ollut.

Ville katselee pimenevää Jouluiltaa. Kuu on noussut, näkyy tumman latvuston yläpuolella, ja se valo kimmeltää jäätyneistä puunoksista. Erämaa, Pyhämaa nukkuu ympärillä, täynnä Joulurauhaa ja hiljaisuutta. Ville las-keutuu pitkäkseen kämpän laverille, ajatus vielä hakeu-tuu ihmeelliseen maailman ja ihmiselämän moninaisiin vaiheisiin, ennen kuin uni tulee.

Onni Ryynänen

Muisteluksia vuodelta 1939

Lokakuu oli kesän vaihtumista kylmempää syysäätä. Il-lat olivat pimeitä. Maaseudulla ei ollut muita valoja kuin pienet öljylamput tummalla hirsiseinällä. Ulkona liikku-essa pidettiin öljylyhtyä. Äiti kulki lyhty mukana navet-taan lehmää ja lammasta hoitamaan. Seurailin tuvan ik-kunasta valoa joka heijasti raskaan tummalle syyspime-älle pihamaalle.

Isä oli lähtenyt kertausharjoituksiin jo muutamia viik-koja sitten. Uskoin että isä tulee pian kotiin. Kirjeet ei-vät olleet kulkeneet kovinkaan nopeasti, postin kulku oli muutenkin hidasta syrjäseuduilla.

Äiti toimitteli asiat kulkemalla jalkaisin pikiäkin mat-koja. Loka- marraskuun vaihteessa Äiti ja naapurin Aino lähtivät yhdessä reissaamaan Kuopioon. Oiskohan se ollut Tapio-laiva jolla matkaa tehtiin. Laiva ajoi silloin syksyn viimeisiä vuoroja.

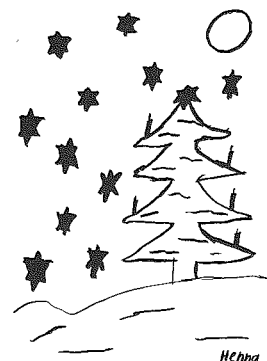
Siellä Kuopiossa olivatkin vielä Isä ja Eemeli toisten miesten tavoin odottelemassa määräystä ” sinne jonne-kin”. Äiti ja Aino viipyivät matkallansa kaksi päivää. Me lapset olimme yhteishoidossa naapurissa. Olimme siel-lä vain yöt, mutta päiviksi menimme kotiimme. Kaikki lapset olimme vielä silloin alle kymmenen vuotiaita. Oli kaksi minua vanhempaa veljeä ja minä.

Äiti ja Aino saapuivat kotiin terveisiä tuoden. Sota voi-alkaa milloin vain ja silloin miehet lähtevät rintamalle. Sen takia syyspimeä oli vieläkin vaikeampi.

Ikkunat oli määrätty peitettäväksi, valoa ei saanut ulos näkyä. Lentokoneet lensivät hämärän tullen. Ne tulivat Joensuusta päin Kuopiota kohden. Ne aloittelivat pom-mituksia.

Tummat pilvet, kylmä ja pakkanen. Vähäiset vaatteet. Pienet toimeentulomahdollisuudet. Tällaiset asiat saat-toivat viedä melkoiseen umpikujaankin. Minkälainen on seuraava päivä. Epätoivoisesti valmistauduimme tu-levaan aikaan. Mitä sota tuo tullessaan ? Näitä ajatuksia oli kuusikymmentä vuotta sitten. On kuin meitä olisi so-tainen tuuli seulonut.

Marjatta Holopainen

Sijainti: Viitakon maaseutumatkailutila
Omistaja: Antti ja Eerik Nissinen
Rakennettu: 1997

Sijainti: Kosula, Laukkala
Omistaja: Mika Laukkanen
Rakennettu: 1994

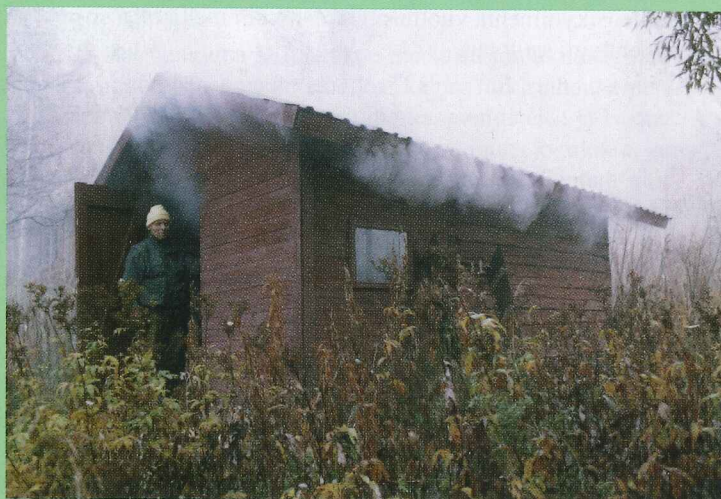

Sijainti: Erolanniemi, Pajalahti
Omistaja: Olavi Kokko
Rakennettu: 1935

Tuusnie savus

*Koska kaikki tietoommekaan tulleet se
 jatkamme esittelyä vuod*

*Koonnut ja osan saun
 (Otan myös vastaan sa*

Sijainti: Loukeinen, Kintturinne
Omistaja: Mikko Venäläinen
Rakennettu: 1948

Sijainti: Tulisaari, Lahtela
Omistaja: Kyösti ja Leena Tenhunen
Rakennettu: 1999

Sijainti: Pajumäki, Kukkula
Omistaja: Aaro ja Elina Pääkkönen
Rakennettu: 1995

Sijainti: Ranta-Kosula, Pitkänmäki
Omistaja: Teuvo Voutilainen
Rakennettu: 1999

meläisiä aunoja

*usaunat eivät mahtuneet tähän numeroon,
 2005 Tuusniemen Joulussa.*

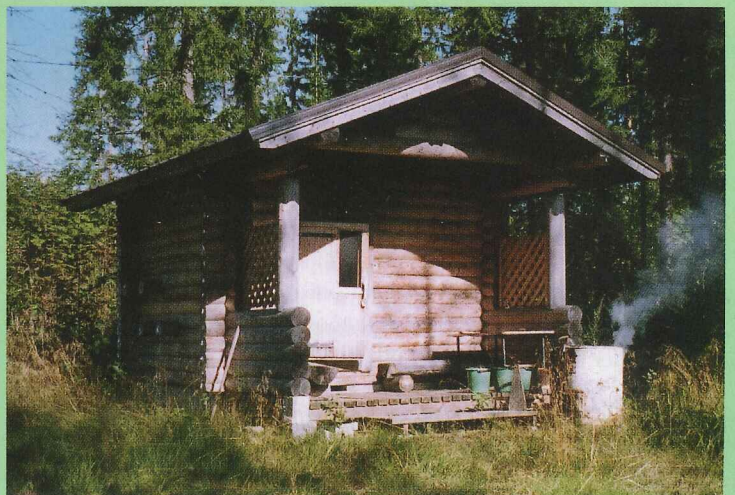
*a kuvannut: Valto Holopainen
 unavinkejä vastaisen varalle.)*

Sijainti: Ruskila, Kivimäki
Omistaja: Esteri ja Toivo Poutiainen
Rakennettu: 1996

Sijainti: Kaavinkoski
Omistaja: Koillis-Tuusniemen kyläyhdistys
Rakennettu: 2004

Sijainti: Susijärvi, Susiranta
Omistaja: Eero Smolander
Rakennettu: 2000

Joulu-uatto Kutvosen torpassa

Se on metkoo aina tuo joulunseutu tuossa Kutvosen torpassa, jossa on yksinlukkii 10 henkee. Äit, isä ja 8 pientä Kutvosta, jotka parraillaan telemäävät keskellä lattijoo, jossa on vähän joka sortin törkyvä.

Äit Kutvonen keittää joulupuuroo, johon on lisännä otaryynijä puoleks. Isä Kutvonen makkailoo uuninkuvepenkillä ja vetelöö piippuva. Hetken piästä hiän kiäntää kylieksä ja sannoo:

- Penskat olokee hiljempoo.

Samalla hän sylkäsöö roiskeen lattijalle.

Pienin tenavista sannoo äitillen:

- Äit hoi, ukko tylyköö lattijalle.

Silloin alakaa olla äit Kutvosen sappi ihan piripinnassa. Hiän kun hyökkee hellan iäres-tä

kapustan kansa ukon luokse ja tirahtaa:

- Ylös ja äkkijä siitä syleksimästä ja ala männä kuusta hakemaan sissään, jotta suavat nuo tenavat koristella sen, ennenkuin kylpy joutuu.

Ukko Kutvonen viäntäytyy hyvin vastahakosest istummaan ja sannoo:

- On siinä nyt hoppu yhen kuusen kansa. Ikkäänkun ette kerkiisi etovertasija koristeita laittoo.

- Pittääkki tulla herättämmään kesken makkeimman unen, jota näin joulukinkusta. Se muuten jjiäppii tänä jouluna unennäyks tässä torpassa, kun ei ollunna ommoo porsasta kasvamassa.

- Tuakii sahti pit männä akan tarveemään suolalla. Oiskoon tuo nyt ollunna liikoo minulle tämän ankeuven keskellä, yhym... köhöm... se vie, ukko lopuks sannoo ja rykäsöö piälle.

- Kelläpä tässä pesueessa lienee ne herkut turpiin pantavana. Ja lähe nostelemmaan siitä uluko kaisteelle. Käy samalla kahtomassa siellä saunassa, joko sinne suap heitte häkälöylyt ja tuap sen kuusen tullessaa, siihen tirah-taa eukko.

- Etkö tuata niä, mitenkä jäläkikasvu outtaa innossaan sitä kuusta, eukko vielä sannoo.

Ukko Kutvonen viäntäytyy tolopilleen ja lähtöö uluko-ovvee kohti kävelemmää, ottaa ovenpielen naulasta karvahatun piähäsä ja sannoo:

- Köhöm... yhym... se vie.

Tuvan ov riäkäsöö saranoissaan, kun on niin pakkaneen ulukona. Samalla ovesta käyvässä tulloo tuppaan semmonen huurupilvi, jotta hiän. Se on tenavista lystijä.

Ukko Kutvonen tullookii ihan hopun kansa ulukoo kuusen kärrykkä käsmutkan piällä ja laittaa sen lopulta torrailun jälakeen ite jalakaan. Tenavat hyäkkeevät nyt vuorostaa tinapaperista tehtyihen koristeihen kansa kuusen luokse.

- Elekee nyt kuatoo sitä. Köhöm... yhym... khöm... ukko sannoo ja rykäsöö.

Tähän tappaan se joulu-uatto on aina männyt tässä torpassa. Mitä nyt pienijä poikkeuksia lukkuun ottamata,

niinkun lapsen syntymisijä ja lehmän poikimisija. Sillon ukko paha on aina helisemässä muutaman päivän. Etennii sillon, kun eukko on lapsvuoteessa, jossa se onnii ollut aika ussein ja nimenommaan joulu-uattona. Mitenkä voippii luonto nuin järjestee? Mää häntä tiijä. Vai oiskoon ollu ossuutta ukko Kutvosellakkii.

Vuan tämä joulu-uatto on nyt poikkeuksellinen siinä suhteessa, jotta ukko vuorostaan makkailoo vuan uuninkuvepenkillä ja ryyppäytyy aina kuorssoomaan välillä, kun olj hiljasempoo.

Isommat tenavat olj ulukona ja pienemmät makasivat päiväuntaan. Ukko siinä unesta herättyään alakaa lauloo kailottoo.

Joulu-uatto on nyt herttainen, kirkas taivas on sininen. Pirtti jo pesty puhtaaks, piha valakoluminen, köhöm... yhym... ukko alakaa rykkytyvä.

- Se vie lystijä olla pittää, se vie... köhöm... Ja tuas ukko rykkytyy.

Äit Kutvonen kahtoo jo pitkään, jotta mikä ihme tuota ukkoo laulattaa. Pahat aavistukset jo kulkoo pitkin selekärankoo. Hiän männöö lähemmä ja nuuhkasoo ukon. Ja ihan oikee pontikan hajuhan se ukosta lemahtelloo.

Vuan jos kysyttäjs Ukko Kutvoselta joulusta ynnä muusta, niin hiän kertosj oman tarinan, joka ois ilmeisesti tämän.

- Se tuo eukko aina vuan sitä hokkoo, jotta minä en kun makkoon ja syleksin lattijalle.

- Enkä montakaa kertoo ou vielä sylässyt.

Ja kuusennii kävin ihan iteksen metästä hakemassa. Toinpa vielä tuppaannii.

- No eukko nyt meinasj joutuva sen kyllä laittammaa jalakaa, vuan onkos se nyt työ eikä mikkää valmis kuusj panna jalakaa. Mutta eikös eukko siinä nostanna semmonen rähäkän just sillon, kun olin ryyppäytymässä unneen, jotta pithän se ihtesä lopulta laittoo.

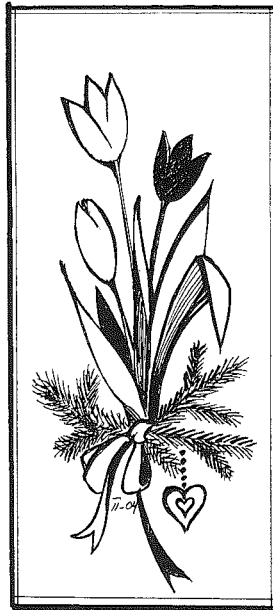
Minä kun väsyn niin paljo, kun jouvun umphankessa kahloomaan kelekko vettäissän ja sitä kuusta hakkii-san, jotta arvelin ottaa nokkaunet ja lämmikkeeks pienet tuijaukset.

Vieläi kaiveloo syäntä tuo eukon tekele. Pit männäkii sen panemaan suoloja siihe minun joulukaljaan. Mielj tekis ihan ruveta noitummaan, jos ei oisi joulupyhät.!

Ja kyllä se jäläkkasvu sai joululahjasa siinä kun muuttii. Minähän kun otin tekasin poijanrassille ihan ite kottikärjittii. Panin pyöräks äitjvainoon rukinkiivun. Olhan se vähän isonlainen, vuan on sillä poijalla aikoo. Tarkotan nuivata se aina pystyyn, kun se kärri tulj huteranlainen.

- No tytölle in tein kuarnasta lehmänkuvuaksija. Enemmähä ne kylläkii muistutti sikkoo kun lehme, vuan täyvestä männöö kun viäräraha. Eipä kun hyvvee jouluva kaikillen.

Elsa Hartikainen

Kirkkomietteitä joulun maissa

Joulun aikoihin hyvin monet käyvät kirkkoissa. Varsinkin aattohartaudet ovat yleistyneet. Paljon pienempi on se väkimäärä, joka enää käy jouluaamuna kirkossa. Itse olen aina aamu-unisena vierastanut varhaista jouluaamun kirkossa käyntiä ja iloinnut siitä, että nykyinen joulukirkko on siirtynyt aattoiltapäivään.

Kuitenkin ennen se oli varmasti monelle lapsellekin koko vuoden kohokohta, kun aamu-unisena sai ryömiä vällyjen alle ja ajella hevosella, kulkusten kilistessä, kilpaa toisten hevosten ja perheiden kanssa kirkkoon. Oli varmasti harrasta ja siunaavaa istua kansaa täynnä olevassa kirkossa kuuntelemassa joulun suurta sanomaa.

Mieleeni tuli tässä kerran, mitähän ovat ajatelleet ja kokeneet ne aikuiset ja lapset täällä Tuusniemellä 1857, jolloin kirkko oli palanut ja väki sai värjötellä jouluna hatarassa, väliaikaisessa lautakirkossa varmasti palellen, sillä tuskin sinne hyviä lämmityslaitteita oli ehditty rakentaa. Eipä ne niin kummoisia olleet muutenkaan noissa vanhoissa kirkkoissa ja kyllähän tämä nykyinen kirkkokin on talvella aika kylmä ja hatara, vaikka siinä lämmityslaitteet ovatkin. Saattoi kyllä olla, ettei koko joulukirkkoa siinä lautakirkossa pidettykään, sillä ”kirkonkokous oli päättänyt, että talvisydämen kylminä sunnuntaipäivinä kirkonmenot pidettäisiin likisessä Erikalan isossa pirtissä”, joten ehkä olivat siellä joulunakin.

Tuosta kirkon palamiskertomuksesta minulla on henkilökohtainen muisto, sillä jo lapsena kuulin siitä. Äiti ja isä kertoivat, että kun kirkko paloi, isoäitini isä, silloinen Tuusniemen apupappi Henrik Ehnberg, saarnasi tapulin rappusilta. Ymmärsin lapsena asian vähän väärin. Kuvitelin, miten juuri sillä hetkellä, kun kirkko oli liekeissä, pappi seisoi tapulin rappusilla kansa ympärillään, saarnamassa. Eipä asia sentään niin tainnut olla. En tiedä osallistuiko isoäitini isä sammutustöihin, mutta ei hän ainkaan itse palon aikana varmastikaan saarnannut. Tuusniemen pitäjän kirjahan kertoo runossa, että tapulikin olisi palanut, ellei joku reipas Järveläinen olisi pelastanut sitä. ”Tapulii ois palanna ja se ois ollu kopsu, mut Järveläinen, kunnon mies, se housullasa hopsu.”

Pääasia kuitenkin kirkossa silloin 1857 ja kaikkina aikoina on tuo palamaton Jumalan Sana. Jos Jeesus saa syntyä sydämiimme ja uskomme Häneen, niin se on kaikista tärkein asia elämässä. Ahdistuksia ja vastoinkäymisiä tulee jokaisen kohdalle, mutta on suurta tietää, niinkuin Room. 8:35 sanotaan: ”Kuka voi erottaa meidät Jumalan rakkaudesta. Tuskako vai ahdistus...” Ei kukaan eikä mikään, jos tahdomme seurata Jeesusta, jonka syntymästä tänäkin jouluna kerrotaan.

*Siunattua joulua toivoo
Tuulikki Metsola*

Jouluaatto vuonna 1939

Talvisota oli alkanut marraskuun 30. päivänä. Joulukuun ensimmäisillä viikoilla alkoi tulla karjalaisia sotaa paikoon, junassa alkumatkan tulleet ensimmäisinä.

Oli jouluaatto, sen ajan jouluvalmistelut tehty, kuusi-kin jo tuotu tupaan sulamaan. Silloin pihaan ajoi hevosella evakkoperhe: äiti, isä ja kaksi kouluikäistä tyttöä. Esittivät ”huollosta” saamansa paperin, tähän heidät oli määrätty. Mikäs siinä, eikun taloksi, tutustuminen alkoi. Puheli-aat siirtolaiset olivat torikauppiaita Pitkästärannasta. Isä Nikolain puhe oli outoa rajakarjalan murretta, naisväen murteen ymmärsimme paremmin. Liekö lähtö tullut juuri kun isäntä oli tullut torilta, sillä reessä oli torilla myytävää tavaraa, muun muassa jäisiä omenoita. Ihmisille vaatteita tai ruokaa ei ollut.

Meillä oli asuntona iso tupa. Kamarit oli keväällä purettu pois uuden asuinrakennuksen paikalta. Uudisrakennus jäi keskeneräiseksi, kun rakennusmiehet joutuivat reserviin.

Yllättäen tulleille jouluvieraille sovitettiin makuupaidat ja vaatteet. Syömään sovimme tuvan pitkään pöytään yhtä aikaa kaikki. Oma joukko oli isä, äiti ja seitsemän lasta, kahdeksatta odotettiin. Lisäksi oli iäkäs loismies samaa ruokaa syömässä. En muista mitä syötiin ensimmäisellä yhteisellä aterialla. Tavallisesti aaton puolisella oli kapakalakeitto. Ruokaa ei puuttunut pyhinä, äiti oli itse tehnyt lipeäkalat, talkkunat, lanttu- ja porkkanalaatikat. Syksyllä teurastetusta siasta saatiin paistit. Joulusaunassa käytiin, joulupukkia ei kaivattu, eikä se käynyt. Siirtolaiset asuivat meillä kevääseen asti.

Ihmetellä täytyy äidin kestävyyttä, että terveys kesti niissä oloissa. Lisäksi oli elintarvikkeiden luovutus y.m. Sota-ajan äidit olivat kotirintaman sankareita.

Sanni Koponen

Joulukirkkoon

Kerrotaan kylässämme olleen viime vuosisadan alkukymmeninä leikkimielinen isäntä ja hänellä saman mielinen renki.

Suunniteltiin kerran joulukirkkoon lähtöä. Kun kaikki halukkaat eivät mahtuisi laitarekeen, käski isäntä renkiä laittamaan työreen toiseksi. Työreessä oli valmiina kiinni heinähäkki. Renki laittoi siihen kolme ruisolkikupoa istuimiksi ja heinähäkin jokaiseen neljään yläkulmaan hän satoi lehmänkellot korvaamaan aisakelloja.

Näin sitten jouluaamuna lähdettiin kirkkoon. Isäntäväki istui laitareessa aisakellon ja kulkusten helkkyessä. Renki istui palvelusväen ja talon loisväen kanssa heinähäkissä lehmänkellojen soidessa. Näin kaikki halukkaat pääsivät joulukirkkoon. Saattoi siitä olla jutun juurta joulun pyhiksi naapureille ja naapurikyläläisillekin.

Sanni Koponen

Tuusniemeläisistä sodan uhreista

Kerrottakoon ensin jo viime vuoden Tuusniemen Jouluun kirjoittamastani Salmenkylällä syntyneestä ja asuneesta Esko Koposesta. Esko oli halukas lyömän vetoa, mitä erilaisimmista asioista, asettaen myös itsensä alttiiksi niiden toteuttamiseksi. Hänellä oli myös meille pojille mielenkiintoisia välineitä ja laitteita. Hänellä oli jo 20 luvun lopulla kidekone ja sitten oikea radio. Yhteen aikaan hänellä oli kidekone, jossa oli käsin pyöritettävä filmikone, jossa oli vain yksi ulkomainen filminpätkä.

Mihinhän Esko ja lähimmän ympäristön kaverit ja naapurit olisivatkaan ehtineet, jos sodat eivät olisi katkaisseet heidän nuorta elämäänsä. Esko ehti juuri talvisodan edellä mennä naimisiin meijerikko Mirjam Eskelisen kanssa. Heiltä ei jäänyt lapsia. Perhettä sen sijaan jäi talvisodassa kaatuneilta, kuten metsänvartija Veini Myllymäeltä, sekä Lauri Pajulahdelta. Aapeli Keränen, Antti Hakkarainen ja Martti Juutilainen olivat poikamiehiä.

Jatkosodassa kaatuivat samassa tykin laukauksessa serkukset Esko Koponen ja Kusti Koponen (Suontaus). Surmanlaukaus sattui suureen puuhun, minkä alla he olivat ruokailemassa. Samaan aikaan elokuun 2 -3 päivänä 1941 oli rintamalla käymässä retkikunta kotiseudulta, nimismies Olavi Nikkilän johdolla. Vierailijoiden auto toi heidän ruumiinsa Tuusniemelle. Kirkonkylän puolelta kaatui pappilan peltojen vuokraaja Erkki Välke, sekä vasta vuoden virassa ollut suojeluskunnan päällikkö Gunnar Vilhelm Petäjäniemi. Jatkosodassa haavoittui vaikeasti Pajusaaren isäntä Sakari Ikäläinen, joka toimi myös kylämme pyhäkoulun opettajana. Hän kuoli haavoihinsa vuosia myöhemmin ja haudattiin ehkä viimeisenä Tuusniemen sankarihautaan. Luutnantti Petäjäniemi on haudattu Tornion kirkon vierellä olevaan sankarihautaan. Eräällä pohjoisen matkallani etsin hänen hautansa ja vietin lyhyen hiljaisen hetken.

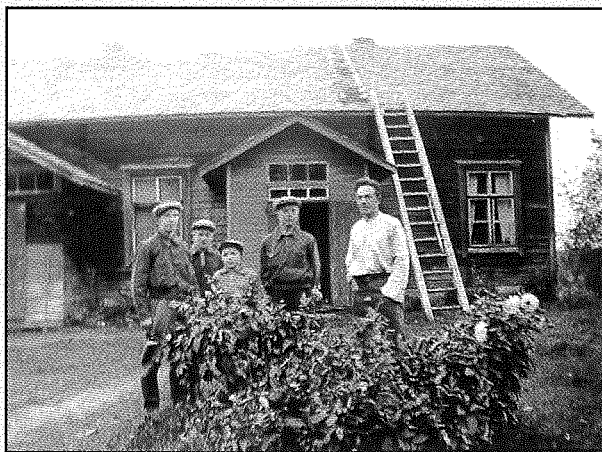
*Eino Juutilainen
Savonlinna*

Esko Koponen

Esko Koposen isä oli Niilo Koponen Asikkalan paikan isäntä Salmenkylällä. Hän otti toisen vaimon joka oli kansakoulun opettaja Kaisa Vartiainen, häntä sanottiin "tuppikaisaksi" lempinimi johtui siitä että hänellä oli koristeena morsiuspuvussaan koristeltu puukon tupp. Hän rakennutti valistuneena ihmisenä tilan päärakennuksen kartanomaiseksi kaksine kuisteineen, saleineen, kamareineen ja isoine tupineen.

Esko oli Asikkalan poika, hän oli jo ollut talvisodassa, josta tultua oli "unikakkiainen" sanonut hänelle tästä sodasta selvisit, mutta jos toinen sota syttyy niin siitä et enää hengissä selviää" Esko otti tämän todesta ja myi osuutensa kotitalostaan sisarelleen Helmil-le (sittemmin Hanttu) ennen kuin lähti jatkosotaan.

*Otto Juutilainen
Salmenkylä*

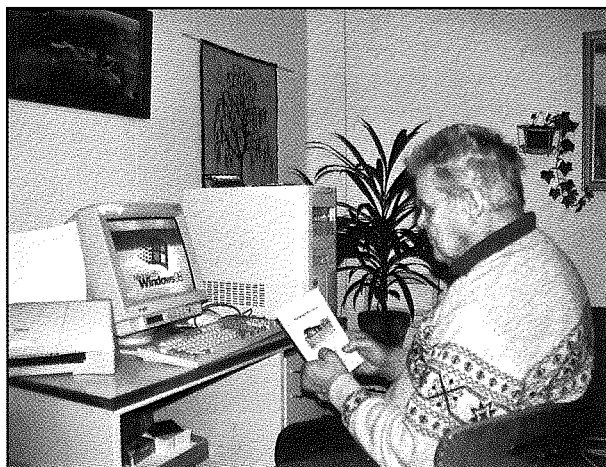

Kuva otettu kesällä 1940 Asikkalan talon edessä. Vasemmalla Juutilaisen veljekset Eino, Otto, Veikko ja Antti. Oikealla monitaituri Esko Koponen.

Miehittäjät Karjalassa

Miehittäjät Karjalassa on Ivan Sergeevin venäjän kielinen pienoisoromaanin Kenraalien salaliitto osittainen suomennos. Tuusniemeläinen sotaveteraani Antti Pitkänen suoritti valtaisan käännöstyön talvina 2001 ja 2002. Kun Antti vieraili usein Venäjän Karjalassa hänelle esiteltiin venäjäksi kirjoitettua kirjaa. Sen suomennosta ei löytynyt ja niinpä Antti päätti suorittaa suomennoksen itse. Ensin omiksi tarpeiksi ja sitten viimein 116 sivua käsittäväksi 100 kappaleen painokseksi. Antti käytti käsikirjoitusta useita kertoja Venäjällä tarkistettavana, joka kerta riitti korjattavaa. Viimein kirja valmistui Joensuun Yliopistopainon myötämielisellä avustamisella. Oheistaan kirjasta ote...

Toimitus

Antti teki suururakan venäjän kieltä kääntäessään. Kirjoitustyöt Antti tekee nykyaikaisesti päätteellä. Kuva: V.H.

Oma hevonen

Tarina Karjalaisen kolhoositalonpojan hetkellisestä onnesta omistaa hevonen. Suomalaisten miehittäessä jatkosodan aikana vuonna 1941 Itä-Karjalassa sijaitsevan Kinelahden kylän, jäi kylän siviiliväestö Suomalaisten nopean etenemisen sekasorrossa evakuoimatta. Kylässä oli kolhoosi, niin kuin muissakin venäläisissä kylissä.

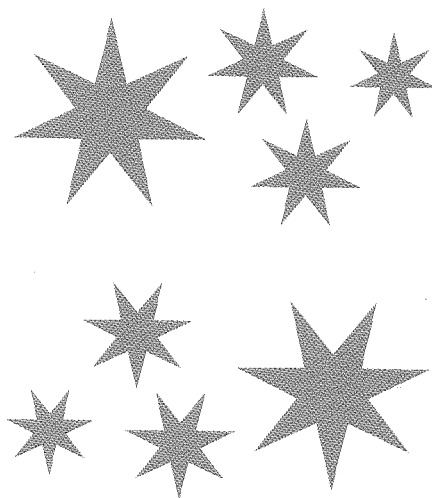
Suomalaisten tultua kylään kolhoosin pellot ja karja jaettiin kylän asukkaiden yksityiskäyttöön. Hevosia oli vähän, joten niitä oli käytettävä yhteisesti. Kevättalvella 1944 levisi kylälle tieto että Salmissa valtakunnan rajan Suomen puolella pidetään hevosmarkkinat. Ilja Sergeev nimisen kylän miehen, jota ei oltu viety sotaan vaikean jalkainvaliditeetin vuoksi teki mieli saada kesäksi oma hevonen. Rahaa oli vähän ja kun hän meni naapurilta lainaa kysymään naapurit kauhistelivat "mitä sinä aiot tehdä" Jos suomalaiset joutuu lähtemään pois niin kolhoosi kootaan jälleen, sinulta otetaan hevonen ja sinut leimataan kulakiksi.

Ilja ei antanut periksi, sai jostakin vähän rahaa kokoon ja matkusti Salmiin. Siellä oli hevosia paljon, mutta Iljan rahoille liian kalliita. Viimein löytyi halpa hevonen. Hevosella ei ollut kuin nahka luiden päällä. Siitä hierottiin kaupat. Ilja luotti että kyllä siihen liatkin vielä löytyy. Kun vien hevosen Kinnelahteen. Iljalta unohtui sairas jalkakin kun hän ruokki hevostaan. Hevonen sai komean hirnuma äänen ansiosta nimekseen "Soitto" ja se alkoi kunnostumaan. Kylvötöiden alkaessa ei sitä enää olisi tuntenut samaksi hevoseksi. Ilja sai toteuttaa elämänsä unelman kyntää ja äestää omalla hevosella. Kesäkuun lopulla kävi niin kuin kyläläiset ennustivat. Suomalaiset poistuivat

kylästä ja kolhoosi koottiin jälleen. Ilja joutui luovuttamaan "Soiton" kolhoosiin ja tarjoutui itsekin jalkavamastaan huolimatta tallille töihin jotta ei tarvinnut kokonaan hevosesta luopua.

Nyt siellä rajan takana ovat asiat muuttuneet. Kolhoosit on purettu mutta tilalle ei ole saatu toimivaa systeemiä. Omistajasta on ainakin ulkopuolisen vaikea saada selvää ja jälki on sen mukaista. Omistamiselle varsinaisesti ei liene estettä mutta omalla tilallaan työskentelevää talonpoikaa Karjalassa harvoin tapaa.

Antti Pitkänen

Tali-Ihantalan taistelut

Tali-Ihantalan suurtaistelut alkoivat 22. kesäkuuta 1944 ja hiljenivät 12.7. neuvostojoukkojen vetäytyessä Saksan vastaiselle rintamalle. Olin Murokallion taisteluissa 9.6. mukana. Se oli varsinainen hornantuutti. Vihollinen ampui ylitsemme tykillä ja lentokoneet pommittivat selustaamme. Rintamalinjaa ei ammuttu, koska vihollisen omat joukot olisivat olleet silloin vaarassa. Ja sitten rytisi, vihollinen tuli sellaisella voimalla, ettemme mahtaneet muuta kuin pakoon. Aukko murtui rintamassa. Osa pakeni teitä pitkin, näitä pakenijoita venäläiset partiot ampuivat. Itse menin metsien läpi kananvarrelle asti. Siellä etsin oman pataljoonani ruokapaikan ja palasin yksikköni. Meidät koottiin ja vietiin Tali-Ihantalaan. Viipuri oli jo silloin venäläisten hallinnassa. Vihollinen teki ensin tunnusteluhyökkäyksiä ja kesäkuun 25. – 26. päivinä käytiin ankarat taistelut. Niitä kesti aina 12.7. saakka. Silloin vihollinen veti joukkonsa ja keskitti ne Saksan rintamalle.

Tali-Ihantalan taistelu on Pohjoismaiden suurin taistelu kautta aikain. Olin Kauko Koposen kanssa (kotoisin Kojanlahdesta ja jo manan majoille mennyt) samassa konekiväärissä. Ihantalassa oli kivi, jonka suojasta ammuimme vihollista. Tuntuihan se kummalliselta katsoa, kun vihollispanssari tuli pellolle ja suomalaiset sen tuhosivat panssarinyrkillä, joita olimme saaneet saksalaisilta. Myös saksalainen lento-osasto yhdessä suomalaisten kanssa torjui vihollisen hyökkäykset.

Rintamalinjat kestivät, vihollinen ei päässyt niiden läpi. Vihollisen suunnitelma oli saartaa suomalaiset motiin. Se ei onnistunut. Miestappiot olivat tässä taistelussa suuret. Suomalaisia oli taisteluissa 50 000 miestä, joista kaatui 1101, haavoittui 6264 ja katosi 1096. Venäläisiä oli noin 150 000 miestä, heitä kaatui noin 20 000 ja haavoittui noin 50 000. Taisteluintoa nosti rintamalinjojen kestävyys, vapauden merkitys ja kaikki se, mikä ihmiselle on vapaassa isänmaassa rakasta ja pyhää. Olin silloin parhaassa nuoruusiässä, täytin 23 vuotta heinäkuun 27. päivänä. Olen syntynyt savusaunaan Ruskilan Kivikkohossa Tuusniemen pitäjässä.

Sain osallistua Tali-Ihantalan taistelun muistojuhlaan kesäkuussa tänä kesänä. Tuli elävästi mieleen 60 vuotta sitten olleet tapahtumat, kun katseli sitä samaa maisemaa vuosikymmenien takaa.

Pioneereja Syvärillä kokoontuneina korsu rakennukselle v. 1944. Ylärivissä toinen vasemmalta Kaarlo Räsänen ja kolmas Kauko Koponen.

Kaarlo Räsänen (Kosula) ansaitulla lomareissulla. Kuva otettu Kuopiossa sota aikana.

Olen halunnut unohtaa sodan, jossa meni parhaat nuoruusvuodet. Mutta ollessani entisillä taistelupaikoilla, halusin etsiä kiven, jossa Kauko Koposen kanssa olimme konekiväärissä. Löytyihän se kivi. Kaikki ikävät muistot heräsivät sitä kiveä katsoessa, tovereiden kaatumiset ja haavoittumiset ja se kauhea tulimyrsky, josta selvisin. Kiitos nousi sydämen pohjasta, että sain nähdä vielä tämän. Ymmärsin, että uhrauksemme ei ollut turha. Onhan meillä vapaa isänmaa.

Kauko Räsänen
Konekiväärimies Tali-Ihantalan taisteluissa

Muistoja vuodelta 1944, 60 vuotta sitten

Keväällä 19.5.1944 oli kesä kauneimmillaan, lehti puussa, ruoho maassa ja eläimet laitumella. Olimme tulleet oppikoulun sisäänpääsykokeisiin edellisenä iltana Rautalammin. Oppikouluun pääsimme, vaikka kyläkoulumme opettaja ei pitänyt maalaislapsille tarpeellisenä opettaa äidinkielen kielioppia. Illalla toiset tytöt opastivat meitä sanaluokkien ja lauseenjäsenten tuntemiseen.

Seuraavana aamuna kun heräsimme oli yllätys odotamassa. Yöllä oli satanut lunta noin 20 cm. Lähdimme Rautalammin kirkolta kohti Suonenjoen rautatieasemaa. Matkaa oli reilut 20 km. Linja-auto oli puukaasuttimella käyvä. Päästiin Tyyrinmäen alle, vastassa oli pitkä ylämäki. Auto ei jaksanut nousta mäelle työntämisestämme huolimatta. Ihmiset hakivat eläimiään karjasuojiin. Rehua ei ollut, joten olkikatot purettiin eläinten rehuksi. Me kouluun pyrkijät jatkoimme matkaa jalkaisin, sitä oli vielä jäljellä 10 km. Paperikengät, joissa oli puupohja ja korko, kastuivat lumihyyhmassä kulkiessa likomäriksi. Jalkoja palelsi. Suonenjoen asemalla oli härkävaunu. Pääsimme sinne sisään. Kaminassa oli tuli ja siellä kuivasimme kenkiämme, jotka levisivät muodottomaksi. Väännettyäni sukista enimmäkseen vedet laitoin ne kaminan luo kuivumaan. Sillä samaisella härkävaunulla puuta polttavan veturin vetämänä matkasimme Kuopioon. En muista kuinka kauan lumi kesti maassa. Järvet olivat kuitenkin sulat. Laivalla palasimme Kuopiosta Levälahteen ja kotiin.

Suomi oli silloin vielä sodassa. Meidän lasten oli osallistuttava kaikkiin maatalan töihin. Varsinkin heinänteko oli raskasta puuhaa. Naiset joutuivat niittämään viikatteella. Minä myös opin sinä kesänä tuon taidon. Osaan vieläkin lipata viitakkeen ja niittää heinää. Vaikka nyt ei ole niitettävää, kuin pihapiirissä marjapensaiden välit.

Sotatoimet loppuivat syksyllä. Vanhempia miehiä kotiutettiin, mutta suurin osa nuorempaa porukkaa komennettiin pohjoiseen ajamaan saksalaiset pois Suomesta. Isänikin vietiin Ouluun saakka. Sieltä hän pääsi kotiin. Syystyöt tehtiin. Talvi teki tuloaan. Oppikoulu alkoi sinä vuonna marraskuun 1. päivänä talvisissa tunnelmissa. Tuntui haikealta lähteä kotoa. Takana oli ankarat sota-

Rautalammin kesikoulu 1944-45.

vuodet. Monta naapurin ja kylämme poikaa oli kaatunut; naapurin Venäläisen Veikko, Kinnusen Martti ja Voutilaisen Viljo, parikymmentä vuotta elämää vasta takana. Samoin Määttälästä kaatui veljekset Otto ja Heikki. Elämä oli ankeaa. Koulupaikkaan vietiin kotoa evästä. Asuin siirtolaisperheessä omakotitalossa, meitä oli neljä tyttöä samassa huoneessa. Talonväki nukkui keittiössä. Näin alkoi elämän koulu. Ensimmäinen loma oli joululoma. Mutta parhaita oli se, että rauha oli tullut Suomeen. Se oli paras joululahja meille kaikille ja vielä se, että Suomi säilyi valloittamatta ja itsenäisenä. Vasta jälkeenpäin olen nämä asiat ymmärtänyt.

Anna-Liisa Happonen

Muutto

*Kun on muuttanut 38 kertaa
pakannut ja purkanut muuttolaatikot
voi sanoa olevansa muuttamisen mestari
uudet paikat uudet ihmiset
juurtumisen vaikeus
jos joku kysyy mistä olet kotoisin
voin vastata etten oikein itsekään tiedä
sisälläni asuu kai levottomuus
ettei oikein osaa asettua mihinkään
vaan aina on lähdettävä
jossainhan sitä on syntynyt
mutta jos jo kahden viikon ikäisenä
on muuttanut ensimmäisen kerran
ei siitäkään paikasta voi sanoa
olen sieltä kotoisin
olen kai rauhaton sielu
luotu kulkemaan paikasta toiseen
joskus kuitenkin kaipaamaan paikkaa
johon voisin asettua jossa voi sanoa olen sieltä kotoisin
kai se on se paikka johon on syntynyt
ja minä olen syntynyt savossa.*

Marjut Marjamaa, o.s. Taskinen

Marjut syntyi aikoinaan Tuusniemen Levälähdessä ja nyt hän on päässyt kotiseudulleen, ei tarvitse enää muuttaa. Marjut siunattiin Ruskilan hautausmaahan toivomuksensa mukaan 9.10. Hän eli vajaata vuorokautta vaille 50-vuotiaaksi.

Juho Veisteen muistelot

Kävimme verestämässä Tali-Ihantalassa 60 vuoden takaisia muistoja. Palvelukseen jouduin v. 1941 elokuun viimeinen päivä. Sota oli jo alkanut. Meidät vietiin Haapajärvelle koulutuskeskukseen. Tammikuun alussa 1942 juna vei meidät Syvärille. Jouduimme JR51 raskas-kranaatinheitinkomppaniaan. Siellä oli ensimmäiset taistelut Kouran ja Karkan kylissä mihin otimme osaa. Kummalliselta se tuntui. Jollain tavalla nämä asiat olivat tuttuja, olinhan entinen suojeluskuntalainen. Jatkoin myöhemmin JR30 jalkaväkirykmentissä raskaassa kranaatinheittämissä.

Kesällä 1944 kesäkuun 9 päivänä alkoi rytinä Kannaksella. Meidät komennettiin junaan. Nurmin asemalle tulimme ja sieltä menimme linjoihin. Tali oli tarkoitus vallata takaisin, mutta se ei onnistunut. Venäläinen ampuu hevoset, joilla kuljetimme raskaita heittämiä. Heittimemme jäi sinne. Viimeiset kranaatit ammuimme lähtiessä, ettemme tarvinneet niitä kantaa. Ne painoivat noin 13 kg kappale. Lähtiessäni otin heittimen suuntaimen leipälaukuuni. Sahilan Veikko Hyvärinen ja Esko Hyvärinen Ohtaanniemeltä olivat koko ajan samassa ryhmässä. Peräännyimme Ihantalaan, jossa koottiin porukat ja perääntyminen jatkui Juustilaan. Sodan loppuun asti oli meillä kranaatinheittimet Juustilan kartanon puutarhassa. Panokset riittivät meillä ihan sodan loppuun asti. Ruotsalaisia oli ollut ennen meitä Juustilassa, sanoimme heitä Hurrin porukaksi. He vartioivat isoja kasvihuoneita, eivätkä olisi meille tomaattia antaneet, mutta neuvottelun jälkeen saimme niitä.

Mieleen jäi, kun toimme haavoittuneen hevosen selässä pois. Joen yli hevonen ei millään meinannut tulla. Haavoittunut oli Valtteri Käki, Viipurin poikia. Vaikeasta haavoittumisestaan huolimatta hän selvisi. Valtteri tuli vuosien jälkeen kotiimme, kiittelemään pelastumisestaan.

Rauhan tultua meidät kotiutettiin. Tulimme junalla Hammaslahteen. Sieltä meidät vietiin Kiihtelysvaaraan. Sieltä lähdimme jalkaisin. Marssimme Viinijärvelle, sieltä meidät tuli hakemaan Luatanahon kuorma-auto Riistavedeltä ja toisena Osuiskauppa Harjun kuorma-auto. Riistaveden suojeluskuntatalolta meidät lopullisesti kotiutettiin.

Juho Veiste, sotilasarvo kersantti. Kuva otettu sota-aikana.

Nyt kuudenkymmenen vuoden jälkeen sain osallistua Kaarlo Räsäsen kanssa Tali-Ihantalan 60-vuotisjuhlaan. Severi Sinisalo kokosi JR30 porukkaa matkalle. Näimme ilmoituksen Sotaveteraani-lehdessä ja niin lähdimme mukaan. Edustimme vain omaa itseämme. Kaikkein parasta oli tavata entisiä sotakavereita. Mutta Tali-Ihantala toi mieleen tapahtumat 60 vuotta sitten. Sen kovan tulimyrskyn, josta elossa selvisin.

Menin naimisiin toukokuun 28 päivänä Elvi Savolaisen kanssa. Hän oli säästänyt kaikki ne kirjeet, jotka sota-aikana kirjoitin hänelle. Ne ovat tallessa. Lukiessani niitä tulvii monet sotavuodet mieleeni ja tippa tulee silmään.

Rauhan aikana vapaassa isänmaassa olemme saaneet elää 60 vuotta, siitä tulee meidän jokaisen olla kiitollinen ja kunnioittaen nostaa sinivalkoinen lippu hulmuamaan itseinäisyyspäivänä sekä syyttää ikkunalle kaksi sinivalkoista kynttilää. Näistä asioista on minulle tullut perinne.

Tässä luolassa odotimme rauhan tuloa Juustilassa. Kuva korsomme suulta, kuvassa luutnantti Olli Manninen.

Sodassa kesällä 1944

Venäläinen hyökkäsi murtaen meidän linjamme Murokaliossa. Osa meistä suomalaisista jäi linjojen taakse. Venäläiset olivat valloineet jo Viipurin, kun osa meistä suomalaisia palaili omalle puolelle. Sieltä vaan tultiin yksitellen mikä mihinkin. Olin viimeinen, joka pääsin sillan kautta omalle puolelle. Heti sen jälkeen suomalaiset räjäyttivät sillan. Osa porukoista tuli pieniä saaria hyväksi käyttäen tukeilla uiden. Vesi oli jo aika lämmintä. Oli juhannuksena aikaista kesää. Olihan se kokemus.

Olen jälkikäteen miettinyt mikä antoi uskalluksen. Se oli kai se elämän halu. Joku kysyi jälkikäteen pelottiko. Rautaharjun Matin sanoin ”kaikkihan pelkäävät sodassa – jotkut vaan eivät sitä näytä”. Olin Laguksen porukassa ja meidät siirrettiin Vuosalmelle, jossa osallistuin taisteluihin.

Saksalaisten apu – lentolaivueiden suorittamat vihollisen pommitukset ja panssarinyrkit sekä muu sota- ja elintarvikeapu – auttoivat puolustustamme. Ihmettelimme rauhan tultua minne saksalaiset hävisi. Heillä oli Kotkan satamassa isot lotjat, joilla heidät kuljetettiin Viron puolelle.

Minun sotani ei päättynyt tähän. Jouduin vielä siihen Pohjoisen sotaan, jossa saksalaiset ajettiin pois Pohjois-Suomesta. Kävimme Ruotsin puolelta elintarvikkeita, taloista maitoa ja muuta ruokaa. Ruotsalaiset rajavartijat lasivat suomalaisia kulkemaan rajan yli ja takaisin, vaikka se oli kiellettyä. Suomalaisia siviilejä oli evakuoitu rajan varresta Ruotsin puolelle sodan sytyttyä. Sodan päättyttyä huhtikuun loppupuolella tarkastimme vielä Pohjoisessa rajat. En käynyt varsinaista sotaväkeä, mutta sotilaspasissa on merkitä ”täysin palvelut”. Nämä ovat kohdallani sotamuistoja, vain raapaisu niistä.

Mikko Pajulahti

Kutsuntalakko

Oli vuosi 1902. Suomi kuului silloin Venäjään. Se oli tosi levotonta aikaa sortokauden vuoksi. Suomi rupesi ikään kuin heräämään.

Venäjä otti osaa Japanin sotaan. Sinne sitten alettiin värvätä miehiä myös Suomesta. Sepä sitten aiheuttikin mielenosoituksia myös Tuusniemellä, joka oli Isä-Pekan kotipaikkakunta. Kutsunta nimittäin oli laitton, asevelvolisuuslaki kun oli tehty Suomen valtiopäiviä kuulematta. Monet nuoret lähtivät Amerikkaan pakoon. Isä-Pekka kuitenkin jäi kotimaahan.

Oli sitten määrätty aika, kun piti tulla ilmoittautumaan kutsuntaan, joka tapahtui Tuusniemen kunnantalolla. Niinpä sitten muutamat nuoret miehet, Isä-Pekka mukana, menivät sinne komission eteen. Siellä ne virkamiehet istuivat pöydän takana virallisen näköisinä. Komissaarilla oli miekka tupessa. Nämä miehet sitten asettuvat seisomaan niitten virkamiesten eteen. Isä aloittaa ”Olemme neuvottelleet näiden poikien kanssa, että kieltäydymme tästä kutsunnasta, koska tämä on laitton”

Silloinpa komissaari nousee seisomaan ja vetäisee miehen tupesta. Ei kuitenkaan käytä sitä. Miehet kääntyvät sitten ja lähtevät pois. Isä-Pekka huomasi, että oven päällä oli leipälapio. Hänelle oli tullut mieleen, että jos vaikka asetta tarvitsisi, niin tuossahan tuota olisi kättä pitempää.

Tulivat sitten pihalle. Siellä oli tietenkin porukkaa odottamassa, että mitähän siellä tuvassa oikein tapahtuu. Oli siellä eräs herra Leppänen. Sanoi, että on sitä oltu Venäjälläkin ja että siellä on ihan hyvät oltavat. Johon Isä-Pekka: ”No senkun menet sinne. Pane paita housunpiälle jo lähtiissä”.

Liisa Lyytikäinen
Kuopio

Lumihiutale

Lumihiutaleet ilmassa lentää ja
leikkiä lyö.
Lumihiutaleet eivät rauhaa vaan saa.
Illan tuuli ei hellitä kulkuaan.

Lumihiutaleet tuulella purjehtii,
ne etsivät kohdetta maasta.
Missä on kivi, kanto, raubaisa rotko.
Sieltä löytyä voisi maaemon povi.

Maaemon povi on hellä ja lauha.
Siihen lumihiutale katoaa.
Vesipisaraksi muuttua saa,
yön pakkaset helmeksi muotoilee.
Tähdet ja helmiin kauniina heijastuu.

Marjatta Holopainen

Sotakesä 60 vuotta sitten, 1944

Talvisota v. 1939 – 40 oli takana katkerine rauhan ehtoineen. Heinäkuun 10. päivänä 1941 Suomi oli sodassa Venäjän kanssa. Tätä sotaa nimitetään jatkosodaksi. Kukaan ei osannut kuvitella, että tämä sota kestäisi niin monta vuotta, eikä sen seurauksia tiedetty. Lähdettiin tekemään Suur-Suomea, jota kuitenkin loppujen lopuksi ei syntynyt. Suomalaiset olivat valanneet Vienan ja Aunuksen sekä Petroskoin. Rintamalinjat olivat kaukana Syvärin takana. Suomi oli liittoutunut Saksan kanssa. Saksasta saatiin sota- ja elintarvikkeita, mutta jo vuonna 1942 Saksasta saatu elintarvikeapu takasi ruuan riittämisen ja nälkää emme nähneet.

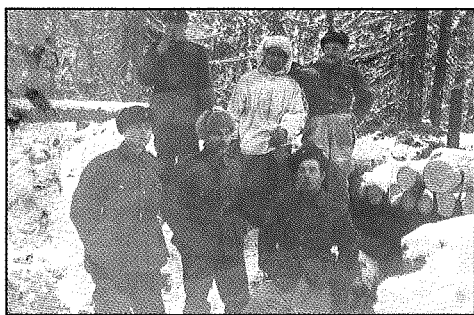
Saksalaisten hävitessä 1943 Stalingradin taistelut suomalaiset tiesivät, että Saksa häviää sodan. Huhtikuussa 1944 Saksasta tuli sotatarvikkeita ja 70 lentokonetta, lento-osasto Kuhlmeijer. Virosta tuli Suomeen saksalainen jalkaväkidivisioona. Venäläinen oli keskittänyt Kannakselle noin 15 km levyiselle alueelle 200 tykkiä joka kilometriä kohti. Sotajoukkoja heillä oli puolta enemmän kuin Suomessa, lentokoneita oli 1000 ja panssarivaunuja 600.

Amerikkalaisten ja brittisotilaiden ns. liittoutuneiden mairinnousu tapahtui 6. päivänä kesäkuuta Normandian rannikolla. Tämän seurauksena Saksa hävisi sodan yksitoista kuukautta myöhemmin.

Suomen sodan johto ei osannut odottaa suurhyökkäystä Kannaksella. Venäläisjoukkojen keskittymisestä tiedettiin, mutta luultiin, että ne siirtyisivät taisteluun saksalaisia vastaan; olihan Stalin luvannut liittoutuneiden johdolla aloittavansa idästä päin taistelut samanaikaisesti mairinnousun kanssa. Venäläiset eivät hyökänneet saksalaisia vastaan, vaan aloittivat suurhyökkäyksen Kannaksella 9. päivänä kesäkuuta suuntana Viipuri. Vihollinen onnistui murtamaan rintamalinjaan aukon. Suomalaiset tulivat pakokauhun valtaan. Sotilaita alkoi paeta. Kuitenkin sodan johto sai koottua rintamalinjat uudelleen. Sodanlaki on ankara. Kenttäoikeus tuomitsi 46 karkuria ammuttaviksi ja ilman oikeuden päätöstä teloitettiin 11.

Tämän jälkeen alkoivat ankarat torjuntataistelut. Saksalaisista oli suuri apu taistelussa, heidän lento-osastonsa pudotti yli 100 venäläiskonetta. Viipurin venäläiset valtasivat 20. päivänä kesäkuuta. Suomen joukkoja alettiin vetää 15. päivänä kesäkuuta pois idästä, ja keskitettiin Kannaksen ja Viipurin alueen puolustukseen. Torjuntavoitto saavutettiin Talin-Ihantalan taistelussa. Vihollinen saatiin pysäytettyä. Oliko Stalinin tarkoitus miehittää Suomi vai mitä hän ajoi tällä suurhyökkäyksellään?

Teheranissa joulukuun 1. päivänä 1943 oli kolme suurta johtajaa kokoontunut neuvottelemaan tulevista suurista linjauksista. Neuvottelijoina oli Josif Stalin, Yhdysvaltain presidentti Franklin D. Roosevelt ja Englannin pääminis-

teri Winston Churchill. Stalin oli luvannut neuvottelujen kuluessa, ettei Suomea miehittäisi eikä Mannerheimiin kosketa. Varsinkin Englannin pääministerin Suomen puoltaminen tuntuu ihmeelliseltä, kun Englanti oli julistanut Suomelle sodan jo vuonna 1941. Tämä taas johtui maamme liittoutumisesta Saksan kanssa, joka oli sodassa Englannin kanssa. Muista reunaehdoista kes-

kusteltiin, mutta niihin neuvottelijat eivät puuttuneet.

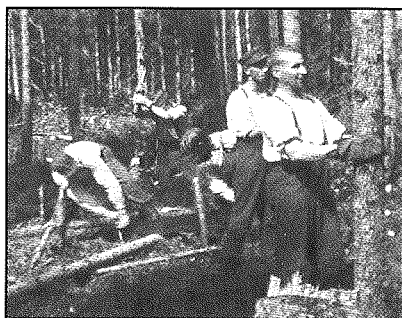
Yllättäen ja kutsumatta ilmaantui 22. päivänä kesäkuuta 1944 Saksan ulkoministeri Joakim von Ribbentrop. Hän vaati ehdotonta liittoutumista Saksan kanssa. Laadittiin ns. Ribbentropin sopimus, jossa Suomi sitoutui Saksan liittolaiseksi. Tämän sopimuksen allekirjoitti presidentti Risto Ryti. Tämä paperi kelpasi Adolf Hitlerille, Saksan johtajalle. Hän luotti presidenttimme allekirjoittamaan suostumukseen. Seuraavana päivänä tuli Tukholman kautta Moskovasta viesti – antautumisvaatimus. Näin Suomi joutui kahden suurvallan puristuksiin. Antautuminen olisi johtanut neuvostojoukkojen miehitykseen. Toisaalta, jos emme olisi tehneet sopimusta Saksan kanssa, se olisi voinut miehittää Suomen. Saksan apu Suomelle oli ehdottoman tärkeä. Presidentti Ryti lähetti henkilökohtaisen kirjeen Hitlerille, jossa hän lupasi Suomen seisovan Saksan rinnalla loppuun asti sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Ryti pani itsensä likoon tässä. Kirje vakuutti Hitlerin. Tämä kirje hämäsi myös Yhdysvallat. Se lähetti Suomen suurlähettilään kotiin. Ryti erosi presidentin virasta ja C. G. Mannerheim valittiin presidentiksi. Häntä eivät sitoneet Rytin lupaukset Hitlerille. Mannerheim ilmoitti Hitlerille, että Suomi haluaa irtaantua sodasta. Rauhantunnusteluja tehtiin loppukesästä. Syyskuun 1. päivänä Mannerheim pyysi rauhanneuvotteluja. Moskovasta tulikin ilmoitus, että neuvottelut voidaan aloittaa. Vuoden 1940 rajat rajoina, lisäksi Petsamon liittäminen Neuvostoliittoon, Porkkalan niemennuokraaminen venäläisten tukikohdaksi sekä 500 miljoonan dollarin arvosta muita sotakorvauksia. Aikaisempi vaatimus oli 800 miljoonan dollarin sotakorvaukset, vuoden 1940 rajojen lisäksi Helsingin ja muiden rannikkokaupunkien hallinta.

Uusilla neuvottelutuloksilla lähdettiin suunnittelemaan aselepoa. Suomalaiset olivat onnistuneet estämään vihollisen etenemisen ja Ilomantsin suunnalla oli viholliset saarrettu. Aselepo tehtiin ja 4. päivä syyskuuta kello 8.00 ammunta loppui. Mutta vihollinen jatkoi ammuskelua yli vuorokauden ja partiot tulivat Suomen puolelle, heidät karkotettiin. Suomalaisia kaatui 20 sotilasta sinä päivänä ja osa haavoittui.

Rauhan ehtoihin kuului vielä 200 000 saksalaisen vuoristoarmeijan karkottaminen ja niinpä alkoi Pohjoisen sota, joka päättyi vasta 24.4.1945.

Aselevon jälkeen komennettiin osa sotaväestä viljan korjuuseen lähialueille. Lopullinen rauha solmittiin Pariisissa 10. päivänä helmikuuta 1947 ja se ratifioitiin syksyllä 1947. Voittajamaat olivat lähettäneet Suomeen valvontakomission, joka valvoi rauhan ehtojen noudattamista. Rauhan ehtoihin kuului vielä sodan aikaisen Suomen johdon vangitseminen. Kaikki muut silloiset johtajat vangittiin, mutta Mannerheimiin ei koskettu; siinä Stalin piti Teheranissa antamansa lupauksen.

Suomi maksoi ainoana maana maailmassa kaikki sille määrätty sotakorvaukset. Viimeinen sotakorvaustavaroita kuljettanut juna lastattiin vuonna 1952. Nämä sotavuodet

olivat kansallemme ankaraa aikaa. Mutta kova puolustustahto ja isänmaan pysyminen vapaana olivat ne kannustimet, jotka pelastivat itsenäisyytemme. Myös saksalaisten apu oli merkittävä. Uhraukset olivat suuret. Tuusniemen sankarihaudassakin lepää monta vainajaa, joiden kuolinvuosi on 1944. Kiitollisena saamme hiljentyä itsenäisyyspäivänä, joulukuun 6. veisaamaan vapaan isänmaan virttä.

*Omiin muisteluihin ja arkistotietoihin
nojaten kokosi lehden tekijänä
Anna-Liisa Happonen*

Valokuvat Kaarlo Räsäsen kokoelmista

☆☆

Hyvvee Ruokoo

Viime vuoden Tuusniemen Joulussa oli Sanni Koposen muisteluita kansanperinteen kerääjästä Martta Miettisestä eli Pahkalahden Martasta. Julkaisemme nyt Martan herkullista tekstiä, jota lukiessakin tulee vesi kielelle. Tämä on julkaistu myös Koillis-Savossa vuonna 1986.

Sitte kun piäsöö pöyvän iäreen,
kyllä se siinä syvvä liäree.

On siinä ruokaa jos jonniilaista;
huttua, luhvoja, piirakaista.

Mut tietääkö immeinen luhvasta mittää,
sitä kun on tehty, niin maistella pittää.

Ennen aina kun leipää tehtiin,
niin iltasella sitten luhvoja syötiin.

Leipee kun pöytään hierottiin,
yks leipä matalaks alennettiin.

Toinen puoli kanneksi kiännettiin,
lihan siruja puolikkaalle laitettiin.
uunissa on paistunna hiilikoita
ja vasta kirnuttua maitovoita.

Nyrkkirieska se on sitä eväspuolta,
mitähän, jos vaikka maistelisi tuota.

Se on aito otrasta, jämeree ja hyvvee,
siihen ei ole sotkettu muuta jyvvee.

Jyvät jos käskivillä jauhettiin,
niin jauhoista akanat seulottiin.

Niin vastapäivään ne vaimot jauhaa,
siinä suap huastella ja välillä nauraa.

Mut myötäpäivään ne myllyt pyörii,
kun vuan laskoo jyviä ryöriin.

Kirnumaito tai piimä, johon rieska tehtiin,
pöyvällä sitten hierottiin ja
siihen muotoonsa mutisteltiin.

Piimällä rieskan piällystä vähän voijeltiin
ja eikun kuumaan uuniin vuan-
se rieska sitten paistettiin.

Siitä kun sitten kakun syöpi ja leikkelee vuan lissee,
toiselle syönille ei tarvihekkää hyvin kiirettä pittää.

Kyllä rieskalla näläkä lähtöö ihan sillä kertoo,
eikä sille löyvykkää toista vertoo.

Rieskakakulle kun syyvessään silitääpi voita,
siinä suap huastella juttuja ja tarinoita.

Kopratalakkuna on kunnon ruoka,
ota vuan kättees ja mutusta tuota.

Ja piimävelli ihan iliman muuta,
sitä ei pie viijä sivun suuta.

Hapanlohkoja ja liemikäistä,
kyllä ihan kaikki tykkää näistä.

Mikä tuo mieleen vielä juolahtais,
jotta mittee sitä vielä suuhusa saís.

Niin onhan se vielä se kokkelpiimä,
sitä kun on pöyvässä niin suuhusa vuan viijä.

Joulu

Kun Joulu saapuu,
niin Joulun tuoksu tulee ja on kivaa.
Joulukuusi tuodaan sisään,
on koristelun aika.

Lauletaan ja leikitään koko päivä,
eikä arki hommia muistella.
huomenna on sitten ihan toinen asia,
mutta ei silti liian raskaasti.

Henna 5.lk

Jouluruno

Tonttupajassa vilskettä ja vilinää on,
kun joulu tuo kaikille suuren ilon.
Lapset lahjoja toivoo vaan,
kun tontut työssä touhuu taas.
Joulupukki matkaan käy vaan,
lapset iloita taas saa.

Pauliina 5.lk

Omituinen Joulu

On joulu. Korvatunturilla on hirmu kiire ja hommia. Rekku-tonttu on menossa joulupukin luo, mutta pukki on sairas kuin mikäkin. Rekku kysyy:

- Ethän sinä vaan ole sairas?
- Aahsy. Kyllä minä olen sairas. Sinä saat tehtävän.
- Hanki joku jakamaan joululahjat.
- Selvä, vastasi Rekku.

Rekku kysyi neuvoja kaveriltaan Lasse-tontulta. Lasse vastasi, että miten ois pääsiäispupu? Tuumasta toimeen ja pääsiäispupu lähti jakamaan joululahjoja ympäri maailmaa koko yön ajan. Aamulla pääsiäispupu nukkuu pitkään. Lopulta hän heräsi aamukahville. Joulupukki kysyi pääsiäispupulta:

- Mites matka meni?
- Ihan hyvin, jokaisen piilotin talon pihamaalle, vastasi pupu ylpeänä.

- Ei nyt ole pääsiäinen! Kuusen alle ne pitäis laittaa! sanoi joulupukki. Mutta eihän siinä mitä, lapset etsivät lahjat. Pääsiäispupu pyysi anteeksi ja koko korvatunturi sai pitkän ja ansaitun loman.

Ville J. 5.lk

Kissani Arleena

Se on älykäs ja osaa avata huoneensa oven nousemalla takan päälle ja painamalla oven kahvaa, paitsi, jos, se on säpissä. Viime jouluna se hyppi joulukuudessa. Se syö Whiskas-kissanruokaa, se tekee ehkä pentuja.

Jarkko ja Reko Pääkkönen 11v

Tonttupaja

Tonttupajassa kiirettä on, kun monta lahjalistaa täynnä on. Raisalle karkkia, Liisalle nukkeja, Pekalle taas suki-aapukkeja. Tonttupajassa siis kiirettä on.

Jasmin V. 5.lk

Joulu tuo tullessaan ison ilon, ja ehkäpä muutaman lisäkilon, mutta ei huolta nyt asiasta tästä, vaan nautitaan elämästä. Iloista Joulua!

Pauliina M. 5.lk

Lumi kimmeltää ja hohtaa,
ja tähti pian kissanpennun kohtaa,
kotiin asti kissaa pientä kirkas valo johtaa.

Emma R. 5.lk

MIKKO KOLSTINEN

Pukilla on tonttuja kolmeviis
ja yks muori, mut siitä viis.
Pukki ei tykkää muorista,
kun se ei mitään muista.
Kerran kun pukki pyys lahjaks suukkoa,
ei muori muistanu kun heitellä puukkoa.

Korvatunturilla on pukki ja muori siis
plus tonttuja sata, mut niistä viis.
Muori inhoo pukkia,
koska sen pitää pestä sen sukkia.
Ja kerran kun muori pyys lahjaks suukkoja,
ei pukki antanu kun puukkoja.
Muori asuu kuitenkin pukin kaa,
muuten se ei saa suurta kuuluisuuttaan.

Piia S. 5.lk

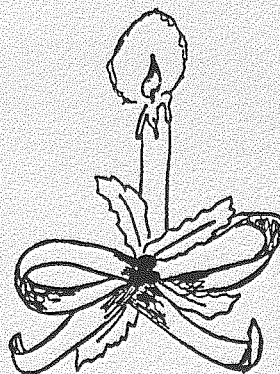

Matias Laminen

*Toivotamme ystävillemme
ja tuttavillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

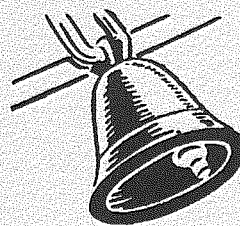
*Airaksinen Juhani ja Paula
Auvinen Pekka ja Eija
Auvinen Pentti ja Tuattola Helena
Kalonen Eila, (leskilady)
Kersio Olli Pekka ja Tirkkonen - Kersio Asta
Kolopainen Valto ja Tuula
Kuhtinen Kalervo ja Taina
Kuttunen Juha
Kuusmonen Pertti ja Raija
Immonen Vesa ja Ulla
Karvonen Pekka ja Riitta
Koistinen Lasse ja Marja
Lehto Olli ja Eino Irene
Miettinen Seppo ja Seija
Mustonen Arto ja Tiina Tiina
Miskala Reino ja Maija
Nissinen Eerik ja Anni
Nykänen Rauno ja Tarja
Perälä Jouni
Puustinen Kari ja Tuula
Pääkkönen Raimo ja Pirkko
Ryynänen Onni ja Vieno ja Tiina
Varis Ahti ja Leena
Voutilainen Teuvo ja Reetta*

Tuemme täällä yhteisellä ilmoituksella Tuusniemen Joulun julkaisemista.

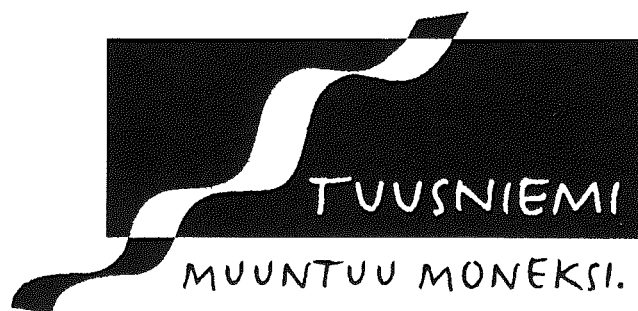
"Leijonaperheet"

Joulutervehdys

*Kaija ja Jouko Korhonen
Maire ja Pekka Antikainen
Tuula ja Aimo Forsman
Irma ja Seppo Hallman
Hilkka ja Lauri Happonen
Aili ja Unto Hirvonen
Aino-Marjatta ja Timo Holopainen
Riitta ja Eero Hämeen-Anttila
Saara ja Tahvo Hämäläinen
Kaisa Hyvärinen
Elina ja Heikki Jahkonen
Irma ja Kaarlo Kekäläinen
Tuulikki ja Veikko Keränen
Hilkka ja Erkki Kettunen
Marja-Leena ja Visa Koistinen perh.
Anja ja Martti Kähkönen perh.
Kirsi ja Antti Miettinen
Marjatta ja Oiva Pekkonen
Kaija ja Tauno Räsänen
Marja-Leena ja Arvo Lempinen
Anja ja Alpo Marku
Erja ja Pekka Martikainen
Liisa ja Erkki Mustonen
Marja-Leena Mäkelä
Pinolansalon Hilma Nissinen*

*Tuula ja Teuvo Nissinen perh.
Pirjo ja Jarmo Nuorento
Tuula Patrikka ja Simo Korhonen
Hilkka ja Antti Pitkänen
Hilkka Rissanen
Eeva ja Raimo Savolainen
Unto Siili
Eeva ja Erkki Tuunainen
Tuula ja Kalervo Vartiainen
Anna-Liisa Happonen
Liisa ja Martti Rissanen
Pirkko ja Markku Airaksinen
Sinikka ja Taisto Kröger
Johanna Joukanen ja Leo Miettinen
Sisko ja Reino Räsänen
Helvi ja Reino Hiltunen
Kaarina ja Olavi Hakkarainen
Anne ja Teuvo Keinänen
Eeva Lempinen
Mia ja Timo Rätty
Eira ja Erkki Nupponen
Mauno Heiskanen
Otto Juutilainen
Vilma ja Marko Kröger
Aira ja Heimo Patviainen*

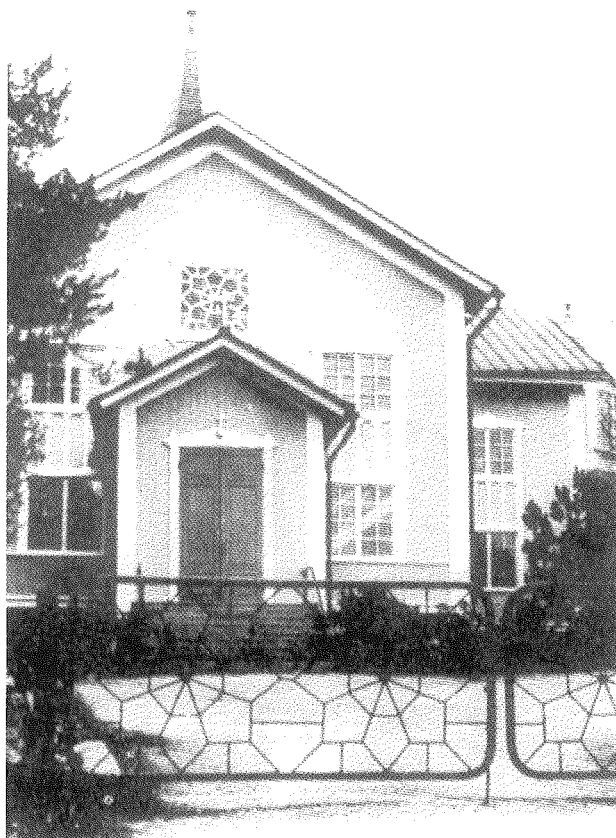

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

Tuusniemen kunta

Puh. (017) 689 041

www.tuusniemi.fi

**TUUSNIEMEN SEURAKUNTA
TOIVOTTA**

Joulun iloa

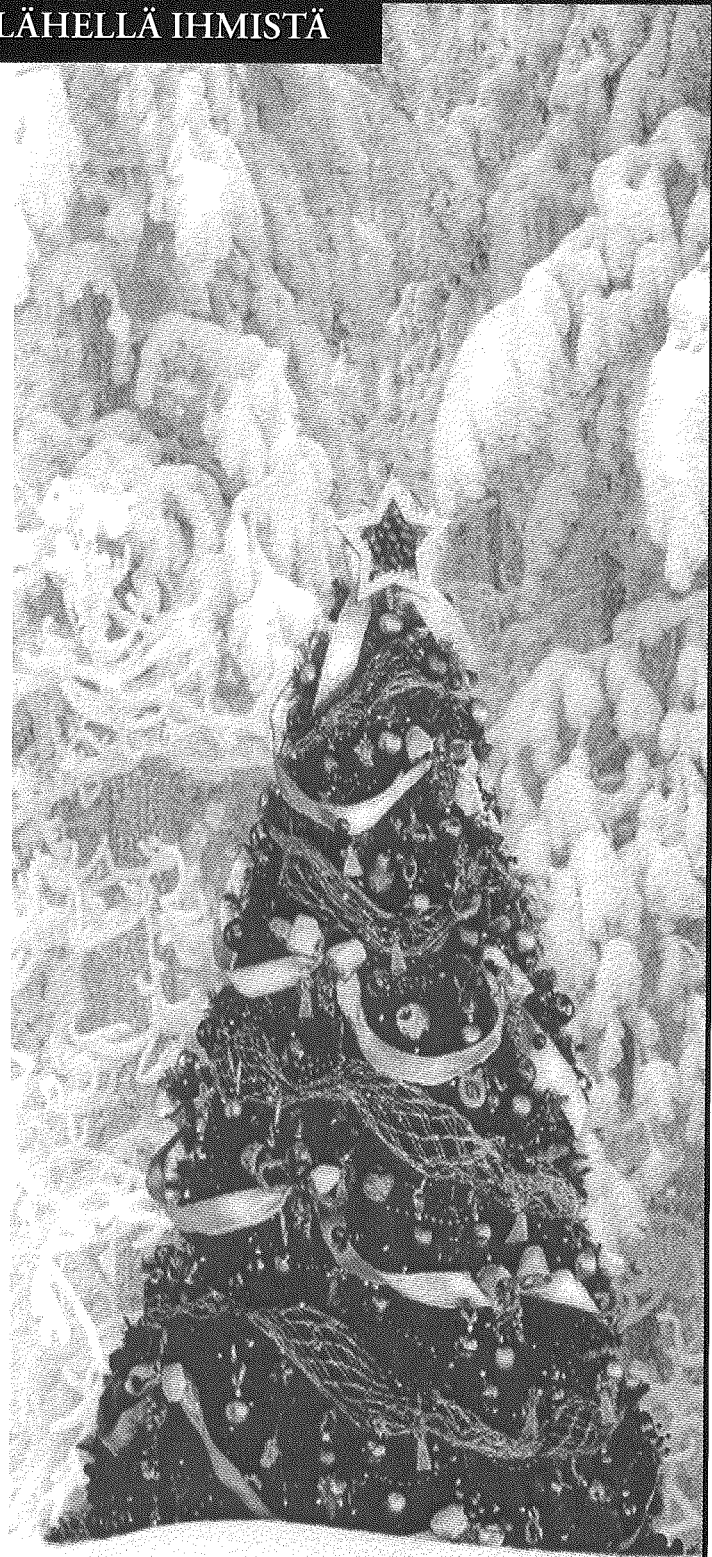
**TERVETULOA TAAS
JOULUKIRKKOON**

osallistumaan yhteiseen
iloomme!

**"MEILLE ON SYNTYNYT
VAPAHTAJA"**

AIDOSTI LÄHELLÄ IHMISTÄ

Rauhallista
Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta

TUUSNIEMEN
OSUUSPANKKI

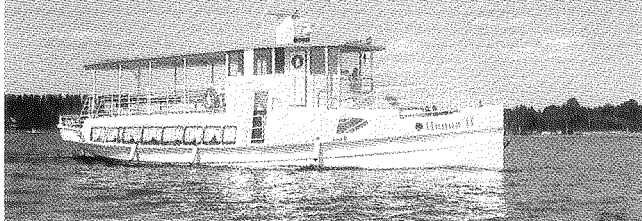
Tuusniemi
Niirala

Kosula Juankoski
Petonen

www.tuusniemenop.fi

Risteilyjä
Hanna II ja Kerttu
 -aluksilla
Juojärvi-Rikkavesi
 -alueella

Lähdöt Tuusniemen satamasta

*Suunnittelemme jokaiselle ryhmälle toiveiden
 mukaisen risteilyn vierailukohteineen,
 tarjoiluineen ja aikatauluineen.*

Tiedustelut ja varaukset:

Juovesi Oy

Puh. ja fax (017) 661 460 tai 0500 671 898
 email: juovesi@tuusniemi.fi

*On asioita, joita ei aina
 edes tule huomanneeksi.
 Kuten Terveys, Aika, Vapauskin.
 Ja asioita, joita ei tarvitsekaan huomata*

Kuten Sähkö.

*Oikein Rauhallista Joulua
 ja Onnellista
 Uutta Vuotta 2005*

Pohjois-Karjalan Sähkö Oy
Tuusniemi

*Tuusniemen
 parturi- ja kampaamopalvelut*

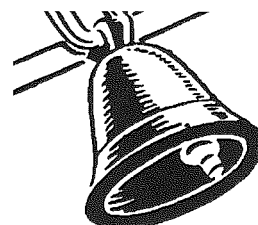
Parturi-Kampaamo Eeva
 Keskitie 25
 puh. 661 314

Parturi-Kampaamo Pirjo Miettinen
 Keskitie 13
 puh. 661 790

Kampaamo Pirkko Pääkkönen
 Poikkitie
 puh. 661 051

*Toivotamme asiakkaillemme
 Hyvää Joulua ja Onnea vuodelle 2005*

**TURVALLISTA
 JOULUA**

SAVON
LÄHIVAKUUTUS

Poikkitie 2, TUUSNIEMI
 Puh. 020 522 5940

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!

SIRKKELLISAHAUSTA

Tuusniemellä ja ympäristössä

TIMO KOISTINEN

RUOKONEN, 71200 TUUSNIEMI
PUH. (017) 661 897

VESIJOHTOLIIKE PUTKIVELJET

Holopainen Ky

Meijeritie, 71200 TUUSNIEMI
Puh. 661 959, 0400 271 160

RAUHALLISTA JOULUA

KORPELAN HIMMELI

Aino Pelkonen

□ Olkityöt □ Leivonnaiset

Puh. (017) 632 148, 040 571 2003

Tuusniemi

Puh. (017) 661 555

hojo hojo...

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

1+8 henkilön
TAKSI
+ Invahissi

Puh. 0500 673 132
Auvo Heiskanen
Laukansalo, 71280 KOSULA

Puutavarakuljetuksia

**Kuljetusliike
T. Laitinen Ky**

Puh. 040 569 2616, (017) 721 731

ASIANAJOTOIMISTO JOKELA OY

Asianajaja, varatuomari Jussi Jokela, Sammonkatu 8, 70100 KUOPIO
Vastaanotto: ma klo 10–12 Tuusniemen OP, Juankosken konttori
ti klo 10–12 Tuusniemen OP, Tuusniemen konttori
Ajanvaraus puhelimitse. Puh. (017) 261 6170, faksi (017) 261 3780
Asiantuntevaa osaamista vuodesta 1989

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2005*

KESKISUOMEN PUUKYMPIT OY

Puh. (017) 264 5370 • Fax. (017) 264 5379
Kuopio, puh. (017) 264 5300

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2005*

**Traktoriurakointi
Eero Smolander
Jarkko Toivanen**

Susijärvi, 71240 Paakkila
Puh. (017) 637 142
0400 678 112, 0400 193 564

Suoritamme:

– vuokrahöyläystä ja -kuivausta

Myymme:

– saha- ja höylätavaroita
– esim. paneelit, listat ympäröhöylätyt
– sekä takuukuivatut lattiapontit
– ympäripontattuna

Tarvittaessa myös kuljetuspalvelua.

**PUUTAVARALIIKE
TAUNORÄSÄNEN OY**

71200 Tuusniemi, puh. 661 118

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2005*

TUUS FOREST OY

KARI PUUSTINEN

puh. (017) 661 184, 040 501 0952
fax (017) 661 885

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

**TUUSNIEMEN
METSÄHOITOYHDISTYS**

Koillis-Savon Kehitys Oy on Juankosken ja Nilsin kaupunkien, Kaavin, Tuusniemen ja Rautavaaran kuntien sekä Finnvera OYJ:n omistama elinkeinojen kehittämissyhtiö.

Tarjoamme yrityksille/yrityksiksi aikoville

- avustamme löytämään toimitilat
- koulutuksen järjestäminen
- yritysytteudet
- rahoitusjärjestelyissä avustaminen
- hankkeistamme tuotekehityksen
- hanketoiminta
- liiketoiminnan kehittäminen

KOILLIS-SAVON KEHITYS OY

Juankoskentie 7 A, 73500 JUANKOSKI
Puh. (017) 613 590, fax (017) 613 595
E-mail: ksk@koillis-savo.net
Internet: www.koillis-savo.net/ksk

+++ Silentia Kaavinkoski +++ Hiljaisuuden kylä +++ Sil

Huljuilta

Kaikkivoipainen hiljaisuus-, puhdistautumis- ja latautumis-kokemus avoimen taivaan alla.

Alkaen

150,- eur

www.silentia.net

Travel Ohtaansalmi, p. 637 115

ISO kiitos kuluneesta vuodesta.
Rauhallista ja tunnelmallista joulun odotusta sekä menestyksellistä uutta vuotta 2005.

Rantamyly

- Tunnelmallinen myllykahvila
- Matkamuistomyymälä
- Tuusniemen info-piste
- Näyttelygalleria
- Kurssi- ja tapahtumakeskus

Rantamyly
Meijerintie 16, 71200 TUUSNIEMI
Puh. 040 721 1097, (017) 661 366

TEBOIL
TUUSNIEMI

*Kiitämme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Nykykaista huoltamopalvelua.
Tervetuloa

Puh. 661 005

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

KERAMIKKAPAJA

Savetar

Meijerinranta, puh. 040 590 7917

www.savetar.fi

*Hyvää Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta!*

MARKET

TUUSNIEMI

Tuusniemi Puh. (017) 661 204
anne.miettinen@k-market.com

Palvelemme: Ma-Pe 8-21, La 8-18, Su 12-21

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**Kuljetusliike
Hannu Tervo Ky**

Matinpellontie 64
71200 TUUSNIEMI

Puh. 0400 651 240

0400 273 204

hannu.tervo@kuljetus.inet.fi

**HYVÄÄ JOULUA
JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

- ☐ Puun ajoa metsätraktorilla
- ☐ Traktoriurakointia
- ☐ Lumiurakointia
- ☐ Sirkkelisahausta

PEKKA KOPONEN

Ruskila, Halkolahti

Puh. 0440 193 899, (017) 639 106

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**KONEKORJAAMO
A. KARTTUNEN**

Luostaritie 2404
0400 421 823

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**METSÄKONEURAKOINTI
VOUTILAINEN OY**

Hyvää Joulua

FIN TAIMI OY

Tuusniemen taimitarha
Puh. 0201 106 660
Fax 0201 106 655

*Hyvää Joulua
ja*

Onnellista Uutta Vuotta

TUUSNIEMEN SORA OY

Keskitie 30
71200 TUUSNIEMI
P. (017) 661 114, 661 963
GSM 0400 374 616

**TUUS-
SÄHKÖ**

**Sähköurakointia
Sähkötarvikemyynti**

Tuusniemi, puh. (017) 661 077
040 528 0207

**PERINTEINEN HIERONTA
JA VOICE MASSAGE**

Mirja Poutiainen

- ☐ laillistettu hieroja
- ☐ Voice Massage -terapeutti

Lahjakortteja pukinkonttiin!

**Kenttätie 6, 71200 TUUSNIEMI
Puh. 040 502 8091, (017) 638 120**

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**TUUSNIEMEN
LÄMPÖ JA VESI OY**

**LVI -ASENNUS
Aimo Poutiainen**

Peltotie 1, 71200 TUUSNIEMI
Puh. 0400 372 254

**LOMAILU, YÖPYMINEN,
LEPÄILY, KALASTUS
RAUHALLISESSA YMPÄRISTÖSSÄ
LAMMINTAUKSEN AITAT**

Juurikkamäki 050 341 8609

**SAHAUS, MYYNTI, MYÖS HÖYLÄTAVARA
ASAN SAHA**

Juurikkamäki 0400 579 782

Elcostblano Ky
Heikki Korhonen

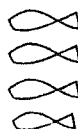
Rinnetie 3, 71200 TUUSNIEMI
Puh. (017) 660 123, auto 0400 671 020,
fax (017) 661 474

- Sähkösuunnittelu
- Sähköurakointi

- MÖKKILOMAT
- OHJELMAPALVELUT

HOTTI
-TUVAT

Marja & Lasse Koistinen
Kojanlahti
71280 KOSULA

☎ (017) 630 527
0400 825 514

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

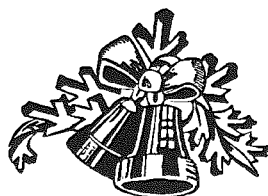
KONEURAKOITSIJ
ESKO HOLOPAINEN

Puh. (017) 721 710 ja 0400 295 883

RAKENNUS
H. HALLIKAINEN KY

- OMAKOTITALOT • PERUSKORJAUKSET
- LOMA-ASUNNOT • HUONEISTOREMONTIT
- MAALAUKSET • LAATOITUKSET • TAPETOINNIT

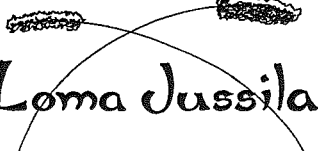
Hannu Hallikainen
Ohtaanniementie 212, 71200 Tuusniemi
Koti (017) 660 053, työ 040 594 4960

Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta

HIERONTAPISTE MT
Puh. 040 577 1323

Toivotamme
ilmoittajille ja lukijoille
Rauhaisaa Joulua
ja
Onnellista Uutta
Vuotta 2005!

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta Tuusniemen Peltityö 71240 PAAKKILA puh. (017) 634 144, 0400 379 204	Tuusniemen Kuntoutus Ky • FYSIOTERAPIA- PALVELUT • HIERONNAT • LYMFATERAPIA • KUPPAUS • SOLARIUM TIEDUSTELUT JA AJANVARAUKSET (017) 661 756, 040 545 5788
<i>Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta</i> VALTO HOLOPAINEN OY <i>Matkailu- ja markkinointipalvelut, vesistöristeilyt</i> Koivulanrannantie 8 71200 TUUSNIEMI Puh. (017) 661 274, 0400 679 999 email valto.holopainen@kolumbus.fi	<i>Hyvää Joulua ja menestyksellistä Uutta Vuotta</i> T:mi KALEVI MIETTINEN Mustolantie 3, 71200 TUUSNIEMI Puh. (017) 661 167
<i>Rauhallista Joulua</i> Lämmin kiitos asiakkaille ja yhteistyökumppaneille kuluneesta vuodesta lines Tuvalta <i>Ritva Puurunen</i> 040 764 6849 (017) 637 121	LAATUA • KOKEMUSTA LUOTETTAVUUTTA • TURVALLISUUTTA SAVONLINJA-YHTIÖT LINJA-KARJALA OY Kuopio puh. 020 141 5710, Joensuu puh. 020 141 5570 WWW.SAVONLINJA.FI
 VESIJOHTOLIIKE PUTKIVELJET Holopainen Ky Meijeritie, 71200 TUUSNIEMI puh. 0400 573 586, (017) 661 959	PUHDASTA LAATUA. VESI- JA KEMIAALLINEN PESULA LAATUPYYKKÄRIT KY Vastaanottopiste: Savetar, Tuusniemi Puh. (017) 661 777 ma-pe 10-18, la 10-14 Pesula: Asevelitie 6, Outokumpu Puh. (013) 311 904, fax 311 906 ma-pe 8-16
Riitta Närvänen Diplomikosmetologi Keskitie 11, 71200 Tuusniemi Puh. (017) 661 058 Matkapuh. 050 552 7758 Kasvo-, käsi- ja jalkahoidot, meikkaus, kestopärit, korvienreijitys, hieronta ja hoitotuotteita.	<i>Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta</i> Karvosen puutarha
TUUSNIEMEN TILITOIMISTO VARPU KORHONEN Pankinkulma, Tuusniemi, puh. 661 157 Kirjanpidot ja tilinpäätökset, veroilmoitukset, verovalitukset ja asiakirjat.	<i>Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta</i> TUUSNIEMEN APTEEKKI Puhelin 661 228
<i>Hyvää Joulua!</i> <i>Onnellista Uutta Vuotta!</i> Loma Jussila Susijärvi, 71200 Tuusniemi, puh. (017) 637 146 Arja ja Pentti Kekäläinen	Kan-ry Uuden Elämän keskus Kaasilansalmentie 299 Pahkasalo, Tuusniemi Puh. / Fax (017) 661 660 tai 050 363 4636 Vanerinmyynti/sahaus • Kierrätystä
<i>Hyvää Joulua</i> HIERONTAPALVELU Heikki Oksman 71200 TUUSNIEMI Puh. (017) 660 007, 050 571 1478	TUUSNIEMEN SAIRAANKULJETUS OY Hätäkeskus 112 Autoon 0400 277 300

Tuoreus. Laatu. Oikea hinta. Ja lisäksi BONUS

TUUSNIEMI Puhelin 197 150, 197 151

Paikkakunnan edullisin ostopaikka.

Avoimna ma-pe 8.00-21.00
la 8.00-18.00
(su 12.00-21.00)

TUUSNIEMI
puh. (017) 661 010, fax (017) 661 440

MEILTÄ SAAT BONUSTA

KOILLIS-SAVON VIRAN- JA
TOIMENHALTIJAT RY

KIITTÄÄ LEHDEN LUKIJOITA
MENNEESTÄ YHTEISTOIMINTA-
VUODESTA JA TOIVOTTA
HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYSTÄ VUODELLE 2005

Kunnan ammattilaiset – Kuntalaisen parhaaksi

Tuusniemi – Kaavi - ksktt ky
p. 689 0457

SHELL-HUOLTO-KAHVIO

Aukioloajat: Ma-Pe klo 6.30-21.00
La klo 7.00-20.00
Su klo 9.00-21.00

AUTOTARVIKKEET • HUOLLOT • KAHVIO • MATKAHUOLTO • ON LINE

TUUSNIEMEN ASEMAHUOLTO OY

Puh. 661 154

K-KAUPPA KOKKARINEN OY

71280 KOSULA. Puh. (017) 633 116, 633 225

• On Line veikkauspiste • polttoaine
• Asiamiesposti • Lääkekaappi

KÄSIMETALLI OY

Juojärventie 18, 71200 TUUSNIEMI
Puh. (017) 720 262, fax 80179 720 260
tuotanto@kasimetalli.inet.fi
www.personal.inet.fi/business/bikeup

Lomakodintie 51, FIN-7110 TUUSJÄRVI
Puh. +358 17 724 503, fax +358 17 724 550
www.viitakko.fi info@viitakko.fi

KUKKA- HAUTAUS- JA PITOPALVELU

KUKKA-TUPA

TUUSNIEMI
Puh. (017) 661 610, 0400 879 611

ORAVAN JOULUAATTO

On huurretta paljon puussa,
käpy jäinen oravan suussa,
mietti, kovinpa on jäässä,
Muisti patkii oravan päässä,
onhan minulla, kolossa suuren männyn,
kesällä kerätty varasto työn ja vaivan,
on mistä ottaa jouluaattona aivan.

On viisas kun kesällä varaston kerää,
ja talven pakkasella nälässä herää.
Ei haittaa, vaikka pakkasen paukkuu,
ja vielä on huurretta puussa,
Käpy jäinen putosi oravan suusta,
lumihankeen syvään se hukkuu

Tuikkii tähdet, tästä nyt lähden,
lämmin ajatus täyttää mielen.
Ruokahan kostuttaa oravan kielen,
kun vain sen kesävaraston löydän,
katan itselleni kunnon joulupöydän.

Pakkanen paukkuu, tippuu huurre puusta,
orava muistaa varaston, ja työn ja vaivan,
pesä lämpöinen tuossa lähellä aivan.
Keinuu kuusen latvassa oksien alla,
joulupöytä siinä valmiina oravalla.
Kuunsirppi taivaalta valoaan antaa,
ja kylläisen oravan unten maille kantaa.

Liisa Rissanen

**Rauhallista
Joulua**

www.upm-kymmene.com

